

„... *Ha nincs benne, majd lesz benne*

Az Orbán Viktor majd tesz bele, de csuhajja... „

// Rozika népdala az Echo tv 2013. 05.18-ai adásában. //

<http://www.youtube.com/watch?v=r-UHIXz3Qgc&feature=share>

<http://gepnarancs.hu/2013/05/csuhajja-ripityom/>

Csuhajja...

Gazdasági és politikai folyamatok Magyarországon

2013. II. negyedév

Készítette: Petschnig Mária Zita és Kéri László

Budapest, 2013. július 13.

Tartalom

Bevezető.....	3
1. Gazdasági folyamatok.....	8
1.2. Makrogazdasági teljesítmények.....	8
1.1.1. <i>Növekedés.....</i>	<i>8</i>
1.1.2. <i>Foglalkoztatás.....</i>	<i>12</i>
1.1.3. <i>Infláció.....</i>	<i>13</i>
1.2. Rezsicsökkentés.....	14
1.3. Kiigazítások a költségvetésben és kivétel az EDP hatálya alól.....	17
1.3.1. <i>A megújított konvergencia-program.....</i>	<i>18</i>
1.3.2. <i>A túlzott-deficiteljárás utolsó hetei.....</i>	<i>23</i>
1.4. Jegybanki döntések.....	29
1.4.1. <i>Alapkamat-csökkentések.....</i>	<i>29</i>
1.4.2. <i>Növekedési Hitelprogram.....</i>	<i>30</i>
1.4.3. <i>A PSZÁF beolvasztása a jegybankba.....</i>	<i>33</i>
1.5. Vagyonátcsoportosítás.....	33
1.5.1. <i>A cafetéria-piac teljes államosítása.....</i>	<i>34</i>
1.5.2. <i>A kisajátításról szóló törvény módosítása.....</i>	<i>34</i>
1.5.3. <i>Az állam betüremkedése a patikák tulajdonlásába.....</i>	<i>35</i>
1.5.4. <i>Az államosítás további kiemelt példái.....</i>	<i>35</i>
1.5.5. <i>Állami nyomulás a bankrendszerben.....</i>	<i>36</i>
1.5.6. <i>A föld(forgalmazási törvény) elfogadása.....</i>	<i>40</i>
2. Kül/bel... és bel/kül... ..	43
2.1. Néhány általánosító jellegű következtetés.....	52
3. Közbeeső zárszóként.....	56
4. Ellenzéki dilemmák, közeledések, távolodások.....	58
4.1. A feltett, újból és újból megvitatott kérdések listája.....	60
5. Összefoglalás – némi hiánylistával.....	67
5.1. Trafikügyek Magyarországon, 2013 későtavaszán – négy tételben.....	69

Bevezető

E negyedév kezdetét természeti jelenségek meglehetősen egyértelműséggel jelölték ki. Ebben az évben április elseje egybeesett a húsvét hétfővel, amely nap ezúttal sokáig emlékezetessé vált azzal, hogy az ország egész területét - ilyenkor meglehetősen szokatlanul – vastag hótakaró fedte. A két héttel korábbi, hasonlóan havas napok kellemetlen emléke ezúttal is kísértett, de az országos botrány most elmaradt. Igaz, ez a negyedévnyi időszak előre láthatóan számos olyan ünnepi lehetőséget kínált még, amelynek mindegyike bőséges lehetőséget teremtett mind a hivatalos ünneplők, mind pedig az ünneprontók számára ahhoz, hogy ne maradassunk felemelő hangulatú, avagy alpári stílusú szimbolikus összecsapások nélkül. E tekintetben semmiképpen sem csalódtunk, hiszen mind a Fidesz 25. születésnapja (2010. március 30-án), mind pedig Orbán Viktor várva várt 50. születésnapja (2013. május 31-én) megmozdította mindkét tábor alkotókedvét. A negyedév kezdetén még nem is sejtettük, hogy majd június negyediké – a Nemzeti Összetartozás Napja - teremthet ezúttal olyan páratlanul kreatív alkotókedv-kibontakozást, amellyel ezrek és ezrek fognak élni. Visszaélni. Beleélni. Magukat. Másokat. S arról még csak nem is álmodhattunk, hogy a váratlanul beütő trafik-botránytól inspirálva a legújabb kori digitális alkotókultúra páratlan méretű vizuális/irodalmi/zenei teremtménnyel fog majd gazdagodni.

Szórakoztató negyedévet tudhatunk magunk mögött 2013 nyarán – ám mindez csak akkor igaz, ha csupán a közéleti/lírikus alkotásokat vesszük figyelembe. A negyedév logikus záróköve lehetne a július kilencedikei parlamenti munkanap, amikor a T. Ház befejezheti végre hosszúra nyúlt tavaszi ülészakát. S méltán lehet büszke arra, hogy ez az ülészak a legújabb kori magyar közélet egyik kivételesen aktív periódusa volt, mert ilyen tömegű törvényt tényleg nem szoktak ilyen rövid időn belül legyártani. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy a második negyedév természetes közjogi határait az április elején keresztülhajsolt negyedik alkotmány-módosítás, illetőleg a nyár elején áteröltetett ötödik módosítás napjai jelentik. Még pontosabb lenne az időhatárok kijelölésében az, ha ennek a negyedévnek a záró mozzanataként azt *a július ötödikei parlamenti ülésnapot* jelölnék meg, amikor 269 igen-szavazattal megerősítették az Európai Uniót elítélő határozatot: azaz, a T. Ház a két nappal korábban elfogadott Tavares-jelentésre adott „méltó” és komoly nemzetközi visszhangokat is kiváltó válaszát. Úgy hisszük, ez a válasz nemcsak ebben a negyedévben volt korszakhatár, ez a döntés be fog kerülni a későbbi politikatörténeti tankönyvekbe is.

Utólag visszatekintve ezek a határok egyáltalán nem tekinthetők maguktól értetődő adottságoknak. A korábbi hónapokból ugyanis nagyon sok olyan függő ügy, döntés, konfliktus öröklődött át, amelyek közülük bármelyik alkalmas lehetett volna e tavaszi negyedév viszonyainak lényegi meghatározására. 2013 húsvétján még bőséggel merenghettünk el azon, mi lesz a további/tavaszi sorsa a függőben maradt ügyeknek. Ekkor még négy olyan függő jellegű folyamatot is azonosíthattunk, amelyek amúgy számos ponton egymással is kapcsolatban álltak, ezért bármelyikük végkifejlete az egész politikai konstelláció további alakulását döntő módon befolyásolhatta. Egy-egy bekezdés erejéig érdemes előzetesen összefoglalnunk e függő kérdéseket, amelyek mindegyikét a későbbiekben természetesen alaposan is kifejtünk.

- Mit lép majd az Orbán-kormány annak érdekében, hogy Magyarország tényleg kikerülhessen a tartós-deficiteljárás (a továbbiakban: EDP) fenyegető következményekkel járó procedúrájából? A megszüntetés elvi lehetősége ugyanis megnyílt a legelemibb számok szintjén. Ám a Brüsszel által is vitatott stabilizációs eszközök miatt és egyéb ügyeinkből kifolyólag nem nagyon számíthattunk a döntéshozó uniós fórumok jóindulatú hozzáállására.
- Folytatódik-e az a külföldi nyomás, amelynek méreteiről, arányairól, mélységeiről és sokféleségéről az év legelső hónapjaiban a magyar közvélemény meghatározó tényezőinek számos alkalommal volt lehetősége meggyőződni? Hogyan reagálnak az uniós testületek a magyar kormány legutóbbi vitatható lépéseire, és lesznek-e bármiféle következményei hazánk mind nyilvánvalóbb elszigetelődésének?
- Mi lesz az előző ősszel megkezdődött, ám csakhamar megtorpant ellenzéki összefogás további sorsa? Mi lesz inkább a meghatározó mozzanat? A további szétforgácsolódás, avagy a várható - és szükséges – egyeztetés?
- Az említett három dilemma függvényében teljesen logikusan adódott annak feltételezése: eldől-e valamelyik irányba a közvéleményben tartósan kialakult patthelyzet? Hosszú-hosszú hónapok óta a különböző kutatóintézetek azt mérik ugyanis, hogy a leendő választók között változatlanul milliós nagyságrendet jelent az a tömeg, amely jó ideje nem hajlandó választani az ellenzék/kormányzók közötti szűkös kínálatból. A választásokat közvetlenül megelőző utolsó tizenkét hónapban már minden egyes apróbb fordulatnak lehet olyan fontossága, amelynek a leendő végeredményre nézve döntő hatása is lehet.

A tanulmány végén majd visszatérünk e négy függő kérdés megválaszolására. A bevezető oldalakon csupán azt szeretnénk volna érzékelteni, hogy a tavaszi közéleti/politikai nyitány nyomán viszonylag egyértelműen voltak megfogalmazhatóak azok az elágazási pontok, amelyek alakulása/alakítása eleve meghatározhatta a krónikások figyelmének tárgyköreit is. S miután a krónikaírás sokadik (huszonhatodik) epizódjánál járunk, az is indokolt, hogy az imént vázolt „függő ügyeket” képesek legyünk a negyedév-nyújtotta időkeretekenél sokkal szélesebb összefüggések figyelembe vételével is megfogalmazni. Ezért a négy függő kérdést e bevezető alapvető mondanójának megfelelően igyekszünk egyetlen átfogó problémakörre is átfogalmazni: hányadán állunk a régóta esedékes konszolidációval 2013 későtavaszan?

Úgy látszik, hogy végre eljött a két éve megígért konszolidáció ideje, mert:

- átütő sikerű politikai akciónak bizonyult a nagy erővel megkezdett és könyörtelenül kiereszköl rezsicsökkentési akciósorozat,
- az előzetes fórumok közbeeső döntéseire tekintettel a magyar kormánynak minden esélye megnyílt arra, hogy a nyár végére – kilenc év után – végre kikerülhessen az EDP szorításából,
- az első negyedév makroökonómiai adatainak lehetséges olyan olvasata is, miszerint Magyarország túljuthat a recesszió időszakán, s még a választások előtt megkezdődhet az új növekedési pálya,
- minden ellenkező aggály ellenére a kormány keresztül tudta vinni akaratát a negyedik alkotmány-módosítás kérdéseiben, s tucatnyinál is több fontos kérdésben sikerült érvényesíteni kizárólagos politikai akaratát,
- május végén/június elején egész Közép-Európát érintő, és évszázados visszatekintésben példátlan árhullám vonult le hazánkon is, s e válságkezelő helyzetben a kormány kitűnő teljesítményt tudott felmutatni,
- hosszú idő után számottevő arányban növekedett a kormányzó Fidesz népszerűsége, és mindez egyértelműen igazolta vissza a rezsicsökkentési kampány helyességét,
- mindeközben az ellenzéki összefogás nemhogy megtorpant, de egyenesen a klinikai halál állapotába került, szemmel láthatóvá váltak az MSZP és a Bajnai-féle pártalakítás közötti kibékíthetetlen érdekkülönbségek,
- s ha a felsorolt tényezők hatásait egybegondoljuk, egyáltalán nem meglepő, hogy a Fidesz a nyár elején megkezdhette saját klientúrája kistafirozását. Ez is egyfajta konszolidációs tényező, hiszen háromévnnyi elvétel/megsarcolás/megszorítás után végre lesznek olyan társadalmi nagycsoportok, akik az új választások előtt

egyértelműen érezhetik magukat nyertesnek. Ez lenne a magyarázata az – amúgy nagyon is sokat vitatott – trafik-döntéseknek, a földtörvénynek, a készülő patikai-újraelosztásnak, s az ősszel végre érzékelhető közelségbe kerülő pedagógus-életpálya modell bevezetésének.

Ez lenne az április óta eltelt időszak egyik olvasata, s nem állítjuk, hogy eme értelmezés elfogadása ne tudhatna maga mögött akár jelentős társadalmi többséget is. Ám az előbb felsorolt tényezőknek lehetséges másfajta magyarázata is, továbbá az iménti lista kiegészíthető még egy-két olyan tényezővel, amelynek a hatása korántsem mutat a konszolidáció irányába.

Úgy látszik, mégis csak törékenyek a konszolidáció alapjai, mert:

- továbbra is megállíthatatlanok a külföldi (elsősorban uniós szintű) kritikák hullámai, s ha a magyar kormány bezsebelheti az EDP sikereit, ettől még jottányit sem fog változni a reánk nehezedő nyomás, mert az irántunk való bizalom végképp elszelelt (legalábbis, ami az Orbán-kormányt illeti),
- a recesszió egyes jegyei ugyan valóban elmúltak, ám a hanyatlás hosszú éveinek hatása továbbra is fogva tartja a magyar gazdaság növekedési kilátásait, ami nagyon is kétségessé teszi az Orbán-kormány állítását, miszerint ők lennének/lehetnének a válságkezelés sikeres példái; erre a hazai lakosság is előbb-utóbb rá fog jönni,
- a fejtelten, átgondolatlan tulajdon-újraelosztási akciók páratlan érdeksérelmekkel járnak, a vesztesek haragja, hangja, panasza még a hagyományos és eddig megmaradt Fidesz-szavazótábor lojalitását is kikezdheti. Ilyen szempontból különösen fontos lehet megvárni a trafik-osztogatás, illetve a földtörvény-teremtette csalódások következményeit, politikai hatásait.
- Időközben az erőszakos kultúrpolitikai akciók némelyike messze túllépett a szokásos (szűk körű) értelmiségi reakciók világán, a bizonytalanok százezrei körében meglehetősen pusztító hatásúvá vált: a sok-sok ügy közül mindenekelőtt a Nemzeti Színház körül előadott hosszadalmas képmutatás, valamint a hazai filmgyártás tönkretétele lehet fontos tényező. Nem beszélve arról, hogy a negyedik alkotmány-módosítással áterőszakolt ú.n. röghöz kötési eljárás milyen következményekkel jár majd a fiatalabb korosztályok soraiban.
- Az ellenzék meghatározó erői ezt a tavaszt meglehetősen kontraproduktív módon fecsérelték el, de a valóban sorsdöntő őszi szakasz még hátra van, nem késtek még le a

közös jelölt-állítás nélkülözhetetlen (és a Fidesz szempontjából életveszélyes) lépéseiről. Sőt, a júniusi fejlemények inkább utalnak az időben történő kiegyezés lehetőségére, mint ennek az ellenkezőjére,

- De, ami a legfontosabb: továbbra is talányos legalább egymilliónyi leendő választó jövőbeni döntése. Amely erő ezt a tömeget képes lesz mobilizálni, az egyértelmű győztese lehet a 2014-es választásoknak. Pontosabban szólva: csak az az erő lehet győztes, amely képes lesz erre.

Ha ennyire ellentmondásos az elmúlt negyedév mérlege, akkor mi lehet a feloldás? Mi lehet a legelfogadhatóbb magyarázata a 2013 áprilisa és júliusa között megélt (csaknem száz nap) időszak lényegének, s hol lehet a hangsúly? Nem lehet egyszerre a *konzolidáció irányába* ható, s ugyanakkor a *konzolidáció ellenében* érvényre jutó ugyanaz a néhány hónap. Vagy... mégis? Összegzőnk, s kielégítő érvényű magyarázatunk megtétele érdekében ezúttal is megkíséreljük a bevezető oldalain felvetett kérdések, dilemmák, helyzetek részletes elemzését. Hátha ezúttal is igazolódik az a meglátás, miszerint az ördög mindig a részletekben mutatkozik meg. Lássuk hát a részleteket. Vagy az ördögöt...

1. Gazdasági folyamatok

1.1. Makrogazdasági teljesítmények

A magyar gazdaság első negyedévi teljesítménye - a legfontosabb makrogazdasági mutatók alapján - a következők szerint jellemezhető.

1.1.1. Növekedés

A 2013. első negyedévi adatok szerint Magyarországon *csak a visszaesés mértéke csökkent: az előző év azonos időszakához viszonyítva 0,9 százalékkal esett a GDP*, ami kétségkívül kisebb zsugorodás a múlt év átlagában mutatkozó 1,7 százalékhöz képest, de nagyobb, mint a 2012 első negyedévében bekövetkezett (0,6%). Az Eu-ban és az eurózónában, sőt, Németországban is ennél valamivel nagyobb volt a GDP mérséklődése, mégpedig rendre: 1,2, 1,6 illetve 1,4 százalékos. Ám megengedhetetlen ebből arra következtetni, hogy Magyarország jobban teljesít, hiszen az említett körben magasabb volt a viszonyítási bázis. A nemzetközi összehasonlításnál figyelemmel kell lennünk arra is, hogy az Unió teljesítményét főként az adósságválsággal küszködő országok húzták le, így Görögország, Spanyolország, Portugália és Olaszország gyengélkedése. Az átalakuló országok körében, tehát közvetlen versenytársainknál, csak Szlovéniában és Csehországban csökkent a GDP termelése, másutt mindenütt emelkedett (Litvániában 3,5 százalékkal, Lettországon 3,6 százalékkal, Romániában 2,6 százalékkal, Szlovákiában és Lengyelországban 0,6-0,6 százalékkal és Bulgáriában is 0,8 százalékkal). Vagyis régió belüli lemaradásunk tovább folytatódott.¹

A sajtóban mindezzel ellentétben az kapott hangsúlyt, hogy Magyarország 2013. első negyedévében technikai értelemben kikerült a recesszióból, mert a szezonálisan és naptárhatással kiigazított index szerint az előző negyedévhez képest 0,7 százalékkal bővült a GDP. Ha csak ezt az egyetlen adatot nézzük, akkor 2009 végén is elmondható lett volna ugyanez, illetve már 2012. III. negyedévében, amikor stagnálás mutatkozott. Ám akkoriban ezeknek nem volt olyan politikai jelentősége, mint a választásokra készülő Orbán-kormány „Magyarország jobban teljesít” kampányszlogenjének alátámasztására.

¹ Megjegyezzük, hogy az egy főre jutó, vásárlóerő-paritáson számított GDP tekintetében az elmúlt évben Lengyelország és Litvánia is elének került, s most már csak a Balkán átalakuló országai vannak mögöttünk.

E a 0,7 százalékos növekedési mutatóhoz a következő megjegyzéseket fűzzük:

- Egyetlen negyedév alapján trendfordulót még nem lehet megállapítani.
- A viszonyítási alap, a 2012-es esztendő utolsó negyedéve, páratlanul nagy visszaesést jelzett, a bázishatásnak így meghatározó szerepe lehetett a „felívelésben”.
- A növekedési többletet a mély bázist jelző mezőgazdaság és építőipar, valamint az ingatlanügyletek adták, az iparban, ezen belül a feldolgozóiparban továbbra is recesszió volt, más ágazatok pedig vagy stagnáltak, vagy enyhén visszaestek, illetve kissé növekedtek.

1. táblázat

**A GDP alakulása
(volumenindexek)**

Idő	Előző év azonos időszaka = 100 %	Előző negyedév = 100 %
2012. I. negyedév	99,4	98,6
2012. II. negyedév	98,3	99,4
2012. III. negyedév	98,3	100,0
2012. IV. negyedév	97,3	99,6
2012	98,7	-
2012. I. negyedév	99,1	100,7

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal – előzetes adatok

Az első negyedévi növekedést *ágazati oldalról nézve* egyfelől ugyancsak a bázis hatása rajzolódik ki, másfelől az, hogy a piacgazdaság szerves fejlődésének hatásai alig ütköznek ki a visszaesés mélységének csökkenésében.

**A GDP alakulása ágazati oldalról
(előző év azonos időszaka = 100%)**

Ágazat	2012	2013. I. negyedév
Mezőgazdaság, vad- és erdőgazdaság	78,8	112,3
Ipar	98,9	96,8
Feldolgozóipar	99,3	97,5
Építőipar	93,6	104,2
Szolgáltatás	99,4	99,2
Ebből: Kereskedelem, javítás	98,8	98,9
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	97,5	100,4
Információ és kommunikáció	103,4	100,2
Pénzügyi és biztosítási szolgáltatás	97,0	98,7
Ingatlanügyletek	98,8	100,9
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	99,9	96,0
Közigazgatás, védelem, tb., oktatás, eü-i szociális ellátás	100,0	99,5
Művészeti szolgáltatás	99,3	100,6
Együtt	98,3	99,1

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal – előzetes adatok

Meg kell jegyeznünk: az építőipar első negyedéves felívelésének adata teljesen ellentmond annak, hogy ugyanekkor a beruházási statisztikában az építési jellegű állóeszköz-fejlesztések 19 százalékkal zuhantak, de annak is, hogy az első negyedévben történelmi mélypontra esett a lakásépítés, az előző évinél 54 százalékkal kevesebb lakás készült el (1123 db). Ellentmondást látunk az ingatlanügyletek (gyakorlatilag ez a lakás- és irodaépítést jelenti) GDP-növekménye és aközött, hogy ugyanezen ágazatban a beruházások 20 százalékkal estek.

A GDP alakulását a keresleti oldal tényezői felől nézve kitűnik, hogy a belső kereslet elemei továbbra sem tudtak felépülni, és a nettó exporttöbblet nélkül a visszaesés még nagyobb lett volna.

**A GDP alakulása keresleti oldalról
(előző év azonos időszaka = 100%)**

Megnevezés	2012	2013. I. negyedév
Háztartások fogyasztási kiadása	98,6	99,4
Háztartások tényleges fogyasztása	98,1	98,8
Közösségi fogyasztás	100,0	97,4
Végső fogyasztás	98,3	98,6
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	96,2	94,4
Export	102,0	101,3
Import	100,1	100,9
Együtt	98,3	99,1

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal – előzetes adatok

A 3. táblázatból látható lakossági fogyasztási adatoknál a központi megszorítások erősödésének hatása, részben a természetbeni juttatások visszafogása, részben a közösségi fogyasztás visszaesése következtében. Noha az első negyedévben a reálbérek 1,3 százalékkal nőttek, a reálnyugdíjak pedig 2,3 százalékkal, továbbá a foglalkoztatottak száma is bővült 0,7 százalékkal, a háztartások fogyasztási kiadásai nem lendültek be, mint ahogy azt a kabinet várta.

A 3. táblázatban szereplő bruttó állóeszköz-felhalmozás adata az előző évinél is nagyobb visszaesést jelez, ám ennél is nagyobb volt a zsugorodás a beruházási statisztika szerint. Az utóbbi a beruházások 9 százalékos év/év alapú visszaesését mutatta, nagyobb, mint a 2009-ben, a globális válság idején, és az előző negyedévhez mérten is hatalmas, 3,8 százalékos zuhanást. A beruházási ráta 10,4 százalékra süllyedt a tavalyi 14 százalékról, ami már akkor is történelmi mélypontnak számított. Minthogy Magyarországon 2006 óta csökkennek a beruházások, a legutóbbi adat nem változtatott a magyar gazdaság versenyképességének folytatódó romlásán.

A beruházások legnagyobb mértékben a kis súlyú művészet, szabadidő ágazatban (34 %-kal) és az energiaszektorban estek (30 százalékkal), de az ágazati adókkal sújtott kereskedelemben és infokommunikációban is csökkentek. A feldolgozóipari fejlesztések zsugorodása annak következménye, hogy a Mercedes-hatást újabb projektek nem tudták pótolni.

A beruházások alakulása
(előző év azonos időszaka = 100%)

Idő	Feldolgozó -ipar	Szállítás, raktározás	Ingatlanügy- letek	Energiaszektor	Együttesen
2009	84,8	108,3	94,6	108,1	91,4
2010	109,4	87,5	82,9	110,6	94,9
2011	124,2	76,7	79,6	91,9	95,5
2012.I.	106,8	99,2	90,7	33,1	93,5
II.	101,6	100,8	95,9	56,0	96,0
III.	105,8	109,0	98,6	94,7	98,5
IV.	105,3	85,1	94,0	65,0	92,1
2012	104,9	97,6	94,9	61,4	94,8
2013. I.	86,8	95,3	80,3	69,5	91,3

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal – előzetes adatok

A 4. táblázatban a legnagyobb súlyt képviselő ágazatokon kívül az energiaszektor (villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás) beruházási adatait mutattuk be, amiből egyértelműen látszik, hogy az első negyedévben valamennyi, nemzetgazdaságilag fontos területen hanyatlottak az állóeszköz-fejlesztések, s nagyobb mértékben, mint a globális válság idején, aminek elsősorban bel-gazdaságpolitikai okokat tulajdonítunk.

1.1.2. Foglalkoztatás

A foglalkoztatás mutatói az előző évi átlaghoz mérten minden szempontból romló munkaerőpiaci helyzetre utaltak.

A foglalkoztatás mutatószámai
(előző év azonos időszaka = 100%)

Mutatószámok	2012	2013. I. negyedév
Foglalkoztatottak a munkaerő-felmérés szerint	101,7	100,7
Alkalmazottak a munkaügyi stat. szerint	99,4	98,9
Versenyszférában	98,2	99,4
Költségvetési szférában	102,3	97,7
Közfoglalkoztatottak	154,8	97,1
Munkanélküliségi ráta	10,9	11,8
Regisztrált munkanélküliek száma	95,9	99,8

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal és Nemzeti Foglalkoztatási Hivatal

Az 5. táblázatból látható, hogy továbbra is eltérő tendenciát jelez a kétféle munkastatisztika. A szűkebb, de pontosabb szerint folytatódott a létszámfogyás, a munkaerő-felmérésnél azonban csak a bővülés üteme lett kisebb. Az utóbbinál a többlet ezúttal is a

külföldön munkát végzők számának gyarapodásából adódott. Az ígéretekkel ellentétben idén az első negyedévben kevesebben dolgoztak közfoglalkoztatottként, s ráadásul körükben nőtt a részmunkaidős foglalkoztatás. A munkanélküliség rátája a 2012. első negyedévéhez mérten is nőtt (11,7 %), a regisztrált munkanélküliek fogyása viszont mérséklődött.

1.1.3. Infláció

Az ipari és építőipari termelői infláció határozottan mérséklődött, a mezőgazdasági termelői árdrágulás azonban erősödött.

6. táblázat

Termelői áralakulás (előző év azonos időszaka = 100%)

Mutatószámok	2012	2012. I. név	2013. I. név
Ipari termelői ár	104,3	106,8	100,7
Belföldi értékesítési ár	105,3	107,6	100,4
Exportértékesítési ár	103,6	106,3	100,9
Építőipari ár	101,9	102,1	101,4
Mezőgazdasági termelői ár	115,4	97,7	116,7
Növénytermesztés	117,8	90,7	122,8
Élő állatok és állati termékek	111,0	114,6	106,0

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

Az ipari és építőipari árszint feltűnő mértékű deflációja elsősorban a lanyhuló konjunktúrának és nyomában a mérséklődő energiaáraknak volt a következménye. Az exportárindex első negyedévi visszahúzódásában az erősebb forintárfolyamnak is szerepe volt. A mezőgazdasági árak változását az időjárás befolyásolta alapvetően, aminek következtében tavaly nagymértékben olcsóbbodott a növénytermelés, ami az állattenyésztésbe is átgyűrűzött, idén viszont a múlt évi rossz termés hatása magasabb árszintben csapódott le.

A fogyasztói infláció szintén csökkent, ebben elsősorban a kieső tavalyi nagy fogyasztási adóemelésnek volt szerepe, továbbá a rezsicsökkentésnek, az erősebb forintnak és az olcsóbb üzemanyagoknak.

7. táblázat

Fogyasztói áralakulás

(előző év azonos időszaka = 100%)

Árúfcsoport	2012	2013. évi súlyarány, %	2012. I-V. hó	2013. I-V. hó
Élelmiszerek	105,9	23,26	104,9	104,1
Élvezeti cikkek	112,7	8,85	110,2	112,0
Ruházat	102,6	3,54	103,0	100,0
Tartós fogyasztási cikkek	98,8	6,42	98,7	97,9
Háztartási energia	106,2	9,74	107,0	93,9
Egyéb cikkek, üzemanyagok	107,2	19,81	108,5	100,9
Szolgáltatások	104,2	28,34	104,2	103,6
Együtt	105,7	100,0	105,6	102,4

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

Ugyanakkor az idényáras cikkek, üzemanyagok és az energia árakat nem tartalmazó maginfláció 2013 első öt hónapjában – a fogyasztási adóemelés kiesése ellenére is – nőtt, a múlt évi 2,4 százalékról 3,4 százalékra. Tartós deflációról tehát nem beszélhetünk. A rezsicsökkentéssel érintett áru- és szolgáltatókör – becslésünk szerint – a teljes fogyasztói kosár kb. 12 százalékát teszi ki (ebből villamosenergia: 3,56 %).

1. 2. Rezsicsökkentés

A január 1-jétől érvényesített rezsicsökkentés kétségtelenül meghozta politikai hozadékát: a kormány népszerűségének növekedését. A második negyedév során a rezsicsökkentés köre kiszélesedett:

- Július 1-jétől 10 százalékkal kell csökkenteni árakat a víz- és csatornaműveknek, a PB-gáz forgalmazóknak, a kéményseprőknek és a szemétszállítóknak.
- Tervbe vették, hogy a mezőgazdasági cégeknek eladott öntözővíz árát is beszabályozzák. Ez eddig szabadáras volt, a jövő évtől kezdve azonban a vízszolgáltatónak előre be kell mutatni egy költségkalkulációt, ami alapján az árát meghatározzák, majd a szezon végén a tényleges költségek alapján újabb kimutatást kell készíteniük. Amennyiben a két kalkuláció nem fedi egymást, a különbözetet a következő évi árajánlatban árcsökkentő vagy növelő tényezőként kell figyelembe venni.
- A MÁV-Startnál a kormány elérte, hogy az internetes jegyvásárlással megszerzett jegyek árából a cég 3 százalékos árengedményt adjon.

- A MÁV-Startnál 15 százalékos árengedményt kell érvényesíteni a leromlott állapotú vonalakon, ahol különösen lassú a vonatok haladása, ez kb. 15 vonalat érint. Az intézkedéssel a gyorsvonatokra kivetett pótjegyváltási kötelezettséget kívánták ellensúlyozni.

A rezsicsökkentés körének bővítése fordulatot jelentett a célzott intézményi kört illetően, amennyiben a külföldi multinacionális cégek után a kormány befelé fordult, jobbra önkormányzati tulajdonban lévő kis- és közepes vállalkozásokat is belekényszerítette szolgáltatási árszintjük mérséklésébe. Minthogy az önkormányzatok többnyire a kormánypárt irányítása alatt állnak, a tulajdonosok tiltakozása nem volt olyan hangos, mint az első körösöknél, s egyébként is ez volt az az időszak, amikor az önkormányzatok adósságát az állam részben vagy egészben átvállalta. A szolgáltatók azonban bizonyára lobbiztak érdekeik érvényesítéséért, ami abból olvasható ki, hogy különböző csökkentendő árszintet tudtak kiharcolni maguknak:

- A víz- és csatornaműveknek a 2013. január 31-i árszintből kell engedniük, ami azt jelenti, hogy a január 1-jével érvényesített áremelés miatt ténylegesen kisebb terhelésük lesz 10 százaléknál.

- A személyszállításnál a 2012. április 14-i árszintet 4,2 százalékkal megemelhették, és az így kapott árszintet kell csökkenteniük a szolgáltatóknak.

- A tartályos gázzal és a PB-gázzal kereskedőknél a kiindulási árat a 2012. december 1-jei szint jelentette, de csak a 11,5 kg-os palackokra kell érvényesíteni, viszont ezt bárki megvásárolhatja, tehát a vállalkozások is, akik eddig a 23 kg-ost vették. Mivel a PB-gáz szabadáras termék volt, a területi differenciák továbbra is fennmaradhatnak.

- A kéményseprésnél májusban megfelezték a munkadíjakat, ami érdekképviselői szervükönél kiütötte a biztosítékot – katasztrófa-helyzetek előállítását vizionálták -, s talán ezért tértek vissza a 2012. decemberi árszinthez, ám az ebből adott engedmény csak a lakosságnak jár. Ez a lakosságnak júliustól - a májusig képest - drágulást jelent, a cégeknek viszont olcsóbbodást az előző évhez viszonyítva (náluk ugyanis maradt a májusi redukált árszint).

A közeljövőre nézve a rezsicsökkentés terén a következők várhatók:

- Orbán Viktor május végén az uniós csúcsról hazatérve kijelentette, hogy a vállalkozók által használt energia árát is csökkenteni fogja, vagyis amit a rendszerhasználati díj és a KÁT átháríthatóságával a szolgáltatók nyertek, el fogják veszíteni. A vállalkozások versenyképességének javítása érdekében ilyen tartalmú előterjesztéssel élt a Kamara vezetője, a kormánnyal jó kapcsolatokat ápoló Parragh László is.

- Az EU csúcsról június végén hazatérő miniszterelnök bejelentette, hogy nem fogadták el az EB javaslatát a rezsicsökkentés felszámolásáról (nem volt ilyen kérése a bizottságnak, de a szabadságharc tempójához jól illeszkedett a bejelentés), sőt, októbertől további 10 százalékkal mérséklék az elektromos energia és a gáz árát.²

- Várhatóan folytatódnak és kiterjesztődnek a tárgyalások a veszteséges szolgáltatók állami átvételéről. Ez idő szerint a kormány a TIGÁZ tulajdonosával, az olasz ENI-vel folytat tárgyalásokat a TIGÁZ-DSO Kft megvételéről, továbbá a francia GDF Suezzel, amely cég az Égáz-Dégáz Földelosztó Zrt-től szabadulna. Németh Lászlóné és más kormányzati forrás is megerősítette, hogy az állam csak teljes körűen hajlandó vásárolni, azaz csak a teljes privatizált körről lehet szó, egyes elemeket nem vesz meg. Cégtulajdonos az MVM lenne, aki vélhetően számol is a veszteséges cégek átvételével, mert tavalyi 97 milliárd forintos nyeresége után idén csak 30 milliárdot irányzott elő.

Találgatások vannak arról, hogy mi a célja a kormánynak a szolgáltatások állami tulajdonba vételével, beleértve az E.on megvásárlását is. Az egyik feltételezés, hogy így jobb tárgyalási pozíciót tudnak elérni 2015-ben a Gazprommal való tárgyalásokon például azzal, hogy az árcsökkentés fejében vagyont ajánlanak számára. A gázárszint mérséklésével – mint ezt Németh Lászlóné interjújából megtudtuk – az Orbán-kormány is számol, főként azok után, hogy Bulgária és Románia is sikert tudott e téren felmutatni az orosz féllel való tárgyalásokon. A másik feltételezés, hogy az állami tulajdon növelésével nagyobb ellenőrzés volna biztosítható a fogyasztói árak felett. Ám ezt a tulajdon megszerzése nélkül is megteheti a kormány.

Véleményünk szerint a politikai tőke további gazdasági megerősítése fűti a kormány vagyonszerzési ambícióit, aminek a költségeit vállalhatónak tartja. Az energia inputárainak csökkenésére lehet ugyanis számítani a nemzetközi trendek és a hazai kutatások eredményének függvényében. De biztató lehet az MVM nagy nyeresége és az is, hogy az adóemelések – amelyek a költségvetési kiadások ellensúlyozásához szükségesek – továbbra is simán kivitelezhetők lesznek. S nem utolsó sorban a cégeket kicsit feljavítva – végső esetben – azokat ismét privatizálni lehet.

A rezsicsökkentés, amit állítólag Habony Árpád ajánlott a miniszterelnöknek, több fronton is sikerrel kecsegtethet – legalábbis rövid távon:

- az elfojtott inflációval az infláció leszorítható,

² Információink szerint ettől az ötlettől többen is óvták Orbán Viktort, de ő hajthatatlan maradt.

- az erős defláció lehetővé teszi a kamatláb csökkentését,
- az elfojtott inflációval termelt reáljövedelmek élénkíthetik a fogyasztást,
- a kamatvágások élénkíthetik a termelést és a fogyasztást,
- a veszteségesé tett cégek olcsón megszerezhetők, majd újra privatizálhatók,
- a rezsicsökkentéssel elért életszínvonal-emelés a kormánynak nem kerül sokba (közvetlen és közvetett adók kiesése), ám ezt is kompenzálhatja a nagyobb fogyasztás,
- s mindezt felülírja politikai eszköz szerepe: a rezsicsökkentés láthatóan a legolcsóbb és legbiztosabb kampányeszköz a 2014. évi parlamenti választások megnyeréséhez.

1. 3. Kiigazítások a költségvetésben és kivétel az EDP hatálya alól

Annak ellenére, hogy elemzők és a Költségvetési tanács már az év eleje óta 6-800 milliárd forintos kockázatot látott a 2013. évi költségvetésben, és az EU február végi értékelése is 3,4 százalékos GDP arányos hiányt valószínűsített 2013-ra és 2014-re, a kormány március végéig kitartott amellett, hogy minden rendben van, nincs szükség semmiféle költségvetési korrekcióra. Orbán Viktor kétségbe vonta az unió számításait és hangsúlyozta, hogy abból semmiféle kötelezettség nem következik kormányára nézve. A kockázatok – nem mellesleg – alapvetően két forrásból fakadtak, egyfelől a felültervezett nominális GDP-növekedésből, másfelől a tervezett intézkedések végrehajthatóságából (pl. e-útdíj, pénztárgépek bekötése, tranzakciós illeték, fehéredés stb.) A Költségvetési tanács is úgy vélte, hogy az Országvédelmi Alapban lévő 400 milliárdos, valamint a 100 milliárd forintos általános tartalék teljes zárolásán túl még kb. 200 milliárd forintos kiigazításra lenne szükség ahhoz, hogy tartható legyen 2013-ban a 3 százalék alatti deficitcél. (Ez megegyezett az unió javaslatával, s intézetünk is 150-200 milliárd forintra taksálta ekkor a szükséges korrekció mértékét.)

Ugyanakkor Brüsszel felől rendre olyan jelzések érkeztek, amelyek kétségbe vonták azt, hogy május-júniusban felmentenek bennünket a túlzott deficiteljárás (EDP) hatálya alól. Az unió bürokratai – megegyezően az IMF és az OECD elemzőivel – a mennyiségi teljesítés kétségbevonása mellett a kiigazítások minőségét kifogásolták, aminek következtében kétségessé válik a deficitcsökkentő pálya fenntarthatósága. A kormány számára a tét a politikai/presztízs-veszteségen túl több száz millió eurótól való elesés volt, amit nem lett volna célszerű kockára tenni.

1.3.1. A megújított konvergencia-program

Az április közepén bemutatott új konvergencia-programban kompromisszumos megoldás született:

- Némileg átírták a várható GDP-pályát, mérsékeltek a növekedési várakozásokat.
- Több kockázatot is elismertek a 2013. évi költségvetés teljesíthetőségét illetően, de további intézkedések helyett e kockázatokra csak a tartalék egy részét zárolták.
- Megszorításokat csak a 2014. évi költségvetésre nézve fogalmaztak meg.

A makropálya átrajzolása

8. táblázat

A bruttó hazai termék növekedési prognózisai (előző év = 100 %)

A program ideje	2013	2014	2015	2016
2012. évi konvergencia-program*	1,6	2,5	2,5	2,5
2013. évi költségvetés – 2012. okt.***	0,9	2,0	n.a.	n.a.
2013. évi konvergencia-program**	0,7	1,9	2,3	2,5
Potenciális növekedési ráta 2012. évi szerint*	1,4	1,6	1,8	n.a.
Potenciális növekedési ráta 2013. évi szerint**	0,9	1,1	1,3	1,5
Nominális GDP a 2012. évi szerint*	30.685	32.376	34.080	35.699
Nominális GDP a 2013. évi szerint**	29.492	31.055	32.484	34.011
Különbség, md forint	1.193	1.321	1.596	1.688

Forrás: Magyarország konvergencia-programjai és a 2013. évi költségvetés

*2012. április

** 2013. április

*** A 2013. évi költségvetés eredeti, júniusban bemutatott változatának makrogazdasági alapvetése megegyezett a 2012 áprilisában publikált konvergencia-programban szereplővel.

A 8. táblázatból látható, hogy a kormány folyamatosan mérsékelte a GDP várható növekedési ütemét, és potenciális növekedési ütemét is. Ebből is következően csökkent a rendelkezésre álló nominális GDP, ami négy év alatt 5.798 milliárd forinttal kevesebbet tett ki a 2013. évi várakozások szerint, mint amit korábban prognosztizáltak. A süllyedő pálya egyben azt is jelentette, hogy a korábbiaknál is nagyobb erőfeszítéseket kell tenni az államháztartás hiányrátájának és az államadósság rátájának felvállalt mérséklése érdekében. Megkönnyítendő a kormányzati politika helyzetét lazítottak a korábban vállalt deficit- és adósságcsökkentés mértékein.

**Az államháztartás egyenlege és az államadósság
a GDP százalékában**

Mutatók	2013	2014	2015	2016
<i>Államháztartás hiánya</i>				
2012. évi konvergencia-program*	2,2	1,9	1,5	n.a
2013. évi konvergencia-program**	2,7	2,7	2,2	1,3
<i>Államadósság</i>				
2012. évi konvergencia-program*	77,0	73,7	72,7	n.a
2013. évi konvergencia-program**	78,1	77,2	76,1	73,5

Forrás: Magyarország konvergencia-programjai

*2012. április

** 2013. április

Megjegyezzük, hogy az adósságráta-csökkentést meghirdető gazdaságpolitikai fordulat idején, amikor értelmet kellett adni a magán-nyugdíjpénztári vagyon elkobzásának, 2011 áprilisában, a kormány még azt prognosztizálta, hogy az államadósságot már 2013-ban a GDP 70 százaléka alá lehet szorítani, s az 2015-ben már csak 64,1 százalékot fog jelezni.

A növekedés belső keresleti tényezőire nézve is változott a prognózis, a várakozások általában mérséklődtek.

**A háztartások fogyasztásának prognózisai
(előző év = 100 %)**

A program ideje	2013	2014	2015	2016
2012. évi konvergencia-program*	0,3	2,5	2,6	2,3
2013. évi költségvetés – 2012. okt.***	-0,5	1,0	n.a.	n.a.
2013. évi konvergencia-program**	0,1	1,8	1,8	1,8

Forrás: Magyarország konvergencia-programjai és a 2013. évi költségvetés

*2012. április

** 2013. április

*** A 2013. évi költségvetés eredeti, 2012. júniusban bemutatott változatának makrogazdasági alapvetése megegyezett a 2012 áprilisában publikált konvergencia-programban szereplővel.

A 10. táblázatban szereplő adatok közül arra hívjuk fel a figyelmet, hogy fél év alatt jelentősen javult a kabinet prognózisa a háztartások 2013. és 2014. évi növekedési ütemét illetően, amit a 2013. évi költségvetés októberi módosítása után hozott, a lakosság jövedelemhelyzetét javító intézkedésekkel magyarázhatunk (rezsicsökkentés, a fölélértvezett

inflációhoz igazított jövedelem-kiáramlás, árfolyamgát kiterjesztése, pedagógusbér-emelés stb.).

11. táblázat

A beruházások alakulásának prognózisai
(előző év = 100 %)

A program ideje	2013	2014	2015	2016
2012. évi konvergencia-program*	0,3	3,5	3,5	3,8
2013. évi költségvetés – 2012. okt.***	-1,0	1,0	n.a.	n.a.
2013. évi konvergencia-program**	-0,2	1,3	3,5	3,5

Forrás: Magyarország konvergencia-programjai és a 2013. évi költségvetés

*2012. április

** 2013. április

*** A 2013. évi költségvetés eredeti, 2012. júniusban bemutatott változatának makrogazdasági alapvetése megegyezett a 2012. áprilisában publikált konvergencia-programban szereplővel.

A két konvergencia-program között csak 2013-ban és 2014-ben van szignifikáns különbség, ez év áprilisában jóval gyengébb növekedést vártak, mint egy évvel korábban. Viszont a tavaly októberben bemutatottnál meg kedvezőbbet ugyanerre a két évre. A belső kereslet tényezőinek 2013-ra és 2014-re történő feljavítása a fél évvel korábban prognosztizálthoz képest, miközben a GDP növekedési ütemének romlását várják, arra utal, hogy a nettó export növekedéshúzó erejének elgyengülését jelezték. Ezek a változások közvetetten azt sugallják, hogy a kabinet a rosszabb növekedési pályát külső tényezőknek tulajdonítja, saját gazdaságpolitikai varázspálcájától ugyanakkor jobb teljesítményt vár a 2012. őszén jelzettnél.

A munkaerőpiacra vonatkozó prognózisokból láthatóan a kormány ez év tavaszán feladta az egymillió, adózó munkahely 2020-ig történő létrehozatalának programját.

12. táblázat

Munkerő-piaci prognózisok

Mutatók	2013	2014	2015	2016
<i>Foglalkoztatás növekedése (előző év 7 100%)</i>				

2012. évi konvergencia-program*	2,2	3,0	3,4	n.a
2013. évi konvergencia-program**	0,5	0,8	0,9	0,9
<i>Munkanélküliségi ráta</i>				
2012. évi konvergencia-program*	10,3	9,5	8,9	n.a
2013. évi konvergencia-program**	10,7	10,5	10,2	9,8

Forrás: Magyarország konvergencia-programjai

*2012. április

** 2013. április

Az infláció tekintetében viszont 2013 kivételével nincs lényeges különbség az egyes prognózisok között.

13. táblázat

Az infláció alakulásának prognózisai
(előző év = 100 %)

A program ideje	2013	2014	2015	2016
2012. évi konvergencia-program*	4,2	3,0	3,0	n.a.
2013. évi költségvetés – 2012. okt.***	5,2	3,0	n.a.	n.a.
2013. évi konvergencia-program**	3,1	3,2	3,0	3,0

Forrás: Magyarország konvergencia-programjai és a 2013. évi költségvetés

*2012. április

** 2013. április

*** A 2013. évi költségvetés eredeti, 2012. júniusban bemutatott változatának makrogazdasági alapvetése megegyezett a 2012 áprilisában publikált konvergencia-programban szereplővel.

Kockázatok és zárolások a 2013. évi konvergencia-program szerint

Egyenleget javító és egyenleget rontó kockázatokat egyaránt számba vett a Nemzetgazdasági Minisztérium a konvergencia-program ez év tavaszi megújításakor. Megítélésük szerint javítja az államháztartás pozícióját:

- a laképítési támogatások tervezettől 50 milliárd forinttal elmaradó kifizetése,
- a korhatár alatti ellátások 35 milliárd forintos mérséklődése,
- 20 milliárd forinttal az előirányoztnál alacsonyabb bérkompenzáció,
- A helyi önkormányzatok egyenlegének 60 milliárd forintos javulása az alacsonyabb adósságszolgálat és a kedvező bázishatások nyomán.

Ugyanakkor rontja az államháztartás pozícióját:

- 80 milliárd forinttal az elmaradt tranzakciós illeték, azon túlmenően, hogy a Kincstár sem tudja hozni a rá kiszabott tervet,

- a gazdaság fehéredése 10 milliárd forinttal kisebb lesz, mert az unió nem engedélyezte a fordított áfa-fizetés kiterjesztését a sertéságazatra,
- a közműadónál is elmaradnak a befizetések,
- a tervezettnél alacsonyabb bérdinamika és infláció miatt kb. 164 milliárd forintos elmaradás várható az adó- és járulékbefvételeknél,
- kisebb lehet a megtakarítás a bér- és a nyugdíjak együttes folyósításának tilalmától várt előirányzatnál.

A 345 milliárdos hiánynövekedést és 165 milliárd forintos pozíciójavulást egybevetve a kabinet a konvergencia-programban az Országvédelmi Alapból 180 milliárd forint végleges zárolását helyezte kilátásba. Láthatóan értékelésben nem ismerte el sem a NAV-hoz kötött pénztárgépektől remélt 95 milliárdos bevétel elmaradását, sem az E-útdíjtól várt 75 milliárdos befizetés teljesíthetlenségét. Vagyis éppen azokat a kockázatokat nem vette figyelembe, amelyeket saját döntéseivel idézett elő, s nem kétséges, hogy túlbecsülte a tranzakciós illeték befizetését is (azaz alábecsülte a kockázatát). Úgy ítélte meg, hogy a maradék 220 milliárd forintos tartalék (az általános és a rendkívüli tartalékokon túl) „megfelelő biztosítékot jelent az esetleges makrogazdasági kockázatok semlegesítésére. Amennyiben az év hátralévő részében a makrogazdasági és költségvetési folyamatok alapján mégis szükségesnek látszik, a Kormány készen áll további lépések megtételére a hiánycél megvalósítása érdekében.” (Magyarország Konvergencia Programja, 2013. április 35. old.) Ebből a megfogalmazásból az volt kiolvasható, hogy a kormány egyelőre békén hagyja a költségvetést.

Megszorítások kilátásba helyezése 2014-re

A 2013 áprilisában bemutatott konvergencia-program 2014-re a következő megszorításokat helyezte kilátásba:

- a közoktatás kivételével sehol sem emelkedik az illetményalap,
 - nem bővül érdemben a közfoglalkoztatás,
 - a költségvetési szervek dologi kiadásainak keretét befagyasztják,
 - a közlekedési támogatások szociálpolitikai részét a 2013. évi szinten befagyasztják,
- a többi támogatás csak inflációarányosan emelkedik,
- a gyógyszer, a közgyógyellátás és a gyógyászati segédeszközök támogatását az infláció alatt valorizálják,
 - a lakásépítési támogatások csökkennek,
 - az állami vagyonnal kapcsolatos kiadások mérséklődnek,

- a nyugdíjak és a nyugdíjszerű ellátások csak az infláció mértékben emelkednek.

A piac az újabb magyar konvergencia-programra érdemben nem reagált, az euró árfolyama április végén 300 forintot tett ki, mindössze 4,3 forinttal kevesebbet a március végénél, és a havi átlagárfolyam is 300 forint közelében alakult. Orbán Viktor hiába hajtogatta rendre, hogy Brüsszelnek május végén felmentést kell adnia Magyarország számára a túlzott deficiteljárás alól, mert nincs oka ott-tartani bennünket, hiszen három éven át 3 százalék alatti GDP-arányos hiányt produkáltunk. Ellenkező döntés esetén kettős mércét alkalmazásával vádolta meg az uniót. Közben rendre érkeztek az üzenetek arról, hogy nemcsak a mennyiségi teljesítés számít, hanem mindinkább az, fenntartható módon csökkent-e az államháztartás hiánya.

1.3.2. A túlzott-deficiteljárás utolsó hetei

Május 3-án ismertette Brüsszelben Olli Rehn, az Európai Bizottság pénzügyekben illetékes alelnöke az unió frissített prognózisát. Ebben gyengébb növekedési pályát jeleztek a korábbiaknál az unióra és az eurózónára is. A magyart is átírták, 2013-ra a februárban várt 0,1 százalékos csökkenéssel szemben 0,2 százalékos növekedést jeleztek, és a 2014. évit is egy tizedszázalékponttal javították (1,4 százalékra). A GDP-arányos hiány mértékét ugyan valamelyest csökkentették, de az továbbra is 3 százalék felett maradt. Az államadósság rátánál viszont növekedést prognosztizáltak.

14. táblázat

Az Európai Bizottság prognózisai a magyar gazdaságra

Mutatók	2013. február 22.		2013. május 3.	
	2013	2014	2013	2014
GDP növekedése	-0,1	0,2	1,3	1,4
Államháztartási hiány/GDP	3,4	3,0	3,0	3,3
Államadósság/GDP	78,7	79,2	77,7	79,7

Forrás: Európai Bizottság

Olli Rehn ezen alkalommal kilátásba helyezte felmentésünket, de jobb esélyt adott erre Romániának, Lettországnak és Litvániának. S a Bizottság meg nem nevezett alkalmazottja továbbra is a fenntarthatóságra, a további intézkedések szükségességére hívta fel a figyelmet. A magyar kormány erre a jelentésre a korábban szokásos módon reagált:

- Varga Mihály közölte, hogy az Európai Bizottság tévesen ítéli meg a helyzetet, a magyar kormány előrejelzései helyesek (0,7 százalékos növekedés, 2,7 százalékos hiány és 78,1 százalékra csökkenő államadósság-ráta 2013-ra). A rendelkezésre álló 160 milliárd

forintos tartalék elegendő fedezetet jelent az idej korrekcióra (nem tudni, hova tűnt két hét alatt 60 milliárd!). De ha az uniós konjunktúra kedvezőtlenebbül alakul a vártnál, akkor reagálnak, és megteszik a szükséges intézkedéseket.

- A Fidesz szóvivője azt nyilatkozta, hogy nem látják az intézkedések szükségességét.

A kormány méltánytalannak tartotta prognózist, ismét felhánytorgatták a kettős mércét, és kilátásba helyezték, hogy megpróbálják az EU döntéshozóit – leginkább a pénzügyminisztereket – a magyar prognózis helyességéről meggyőzni. Ha ez nem sikerül, akkor lépnek.

Hat nappal később, május 9-én, a Fidesz elnökségi ülésén Orbán Viktor utasította Varga Mihályt, hogy dolgozza ki azokat a lépéseket, amelyek megegyeznek a kormányzati elvekkel és az unió számára is elfogadhatók, mert az a cél, hogy Magyarország kikerüljön az EDP hatálya alól. A korábbi politikai vonal bukását elfedendő ugyanakkor a Fidesz elnöksége meghatározta, hogy mit nem lehet belevenni a csomagba: a rezsicsökkentés nem vonható vissza, a kkv-k adóterhelése nem nőhet, nem lehet a nyugdíjakat megadóztatni és a nyugdíjmelést sem eltörölni, nem csökkenthetők a családtámogatások és nem vizsgálható felül a gyermekek utáni adókedvezmények rendszere.

Az első Varga-csomag

Május 14-én Varga Mihály bejelentette a csomagját. A csomag három lépcsőből állt. Az elsőben az elfogadott keretek egy részére írtak elő zárolást. Így

- a költségvetési szerveknél, szakmai fejezeti kezelési előirányzatoknál 68,9 milliárd forintot,³
- az állami vagyonnál 3 milliárd forintot,
- 5 md forint megtakarítást a médiaszolgáltatás támogatásánál,
- 14,5 md forintot az elkülönített állami pénzalapok egyenlegjavulásából,⁴

Ez összesen 92,9 milliárd forintot tett 2013-ra, amit 2014-re még megtoldottak

- 20 milliárd forinttal a pénzbeni támogatások csökkentése,
- 60 milliárd forinttal a beruházások⁵, informatikai kiadások visszafogása révén.

³ A legnagyobb összeget az Emberi Erőforrások Minisztériumától vonták el, 17 milliárd forintot

⁴ A Nemzeti Kulturális Alaptól 1 milliárd, a Kutatási és Technológiai Innovációs Alaptól 5 milliárdot kapcsoltak le.

⁵ Ebben a körben szóltak először a Kossuth tér átépítésének leállításáról, a sportcsarnok-építések halasztásáról, egyházi ingatlanok helyreállításának leállításáról. Később azonban ezeknek más forrást találtak, lazítottak a

Varga Mihály előadása szerint a második lépcsőt az állami beruházások leállítása jelentené, ha szükséges. A harmadik lépcsőt Orbán Viktor vizionálta (aki egyébként továbbra is amellett volt, hogy nagyobb lesz a növekedés, mint amit Brüsszel prognosztizál): ha mindez nem elégséges Brüsszelnek, akkor azt fogják tenni, amit az EU-ban nem szeretnek, azaz bankadót, tranzakciós illetéket, energiaadót emelnek. Varga szerint a zárolások a növekedést nem fogják vissza, csak takarékosabb gazdálkodásra ösztönöznek. A kormányzóvivő azt jelezte, hogy a harmadik negyedévi számok láttán döntenek majd a beruházásokról.⁶

Az első Varga-csomag a túlzott deficiteljárás alól való kikerülést szolgálta, amire ez év tavaszán erkölcsi, politikai és gazdasági okokból is erősen fókuszált a kormány. Orbán Viktor a május 29-i EB javaslat előtt, május 22-én még arról nyilatkozott, hogy a kabinetben továbbra is folynak a viták, elég lesz-e a Varga-csomag, s most fogja kézhez kapni a tranzakciós illetékről, a bankadóról, az energiaadóról (ezek emeléséről) és a reklámadóról szóló törvénytervezeteket. (Varga Mihály néhány nappal korábban a Hír TV-nek azt nyilatkozta, hogy a csomag elegendő lesz.)

(A reklámadó) Ezekből azonban két nap múlva csak a reklámadó vált ismertté, amit a „túlzott deficiteljárás lezárása érdekében meghozandó intézkedés” címén hoztak nyilvánosságra. Az új adó mindenkit meglepett. Különösen, mert néhány héttel korábban Orbán Gábor államtitkár azt nyilatkozta, hogy új adónemek kivetésétől most már „mereven elzárkózik a kabinet” (Figyelő). A Fidesz-frakció azonnal támogatta a sávusra tervezett adót⁷, amiből 8-10 milliárd forintot reméltek. S annak ellenére, hogy május 29-én az EB kimondta felmentésünk javaslatát az EDP alól, a törvénytervezet június 11-re teljesen elkészült, figyelemmel voltak benne arra is, hogy kapcsolt vállalkozásokkal ne lehessen kibújni alóla.⁸ S ki is nyilvánították, hogy az EDP-felmentés ellenére is lesz reklámadó, ami ezek után egyértelműen arra utalt, hogy az adóval a kormánynak más céljai vannak: vagy a nagy tv-társaságok tönkretételén keresztül további tulajdonszerzés vagy/és osztogatási célú tartalékképzés. Ezt követően

Magyar Nemzeti Vagyonkezelő hitelfelvételi lehetőségein: a nála lévő részvények és részesedések fedezetként való felajánlásával kölcsönforrásokra tehet szert, amiből a stadionépítések folytathatók. Varga Mihály május végén megnyugtatót mindenkit, hogy a beruházások nem fognak leállni, megtalálták hozzájuk a forrásokat.

⁶ A harmadik negyedévi GDP adat december elején jelenik meg, akkor már elég késő lesz dönten.

⁷ 1 md forint alatt 0, 1-5 milliárd ft között 1 %, 5-10 milliárd ft között 10 %, e fölött 20 % a kulcs, és minden bevételre (szponzorációra is) vonatkozik, kivéve a politikai és társadalmi célú reklámokat.

⁸ Simicska Lajos média és reklámbirodalmára nem vonatkozott volna, mert ott laza hálójú a tulajdonlás.

azonban – kivételesen – tárgyalások kezdődtek a Magyar Reklámszövetséggel (Lázár János⁹), aminek az eredményeként június végén közölték, hogy a kérdés tárgyalását az őszi parlamenti időszakra halasztották. A visszalépésnek kizárólag politikai oka lehetett. Ismeretes, hogy a tervezett adóbevétel zömét a két nagy TV társaságnak, a TV2-nek és az RTL Klubnak kellett volna fizetnie. Az RTL kivonulásáról azonban tartani lehetett, ami a reklámadónál nagyobb közvetlen anyagi kárt jelentett volna a költségvetésnek. Az RTL kivézetését egyébként Angela Merkellék nagyon rossz néven vették volna. A TV2-t Nyerges Zsolt Infocenter.hu társasága nézte ki magának, s tkp. a törvény is erre az akcióra íródott. Az eladó azonban nem akarta, hogy a tv a Fidesz holdudvarába kerüljön, mert ennek nagyon rossz visszhangja lenne a német sajtóban, és Nyergesék egyébként sem tudtak volna rálicitálni a más pályázók által kínált 15-21 milliárd forintos vételárra. Az Orbán- kormány ezért jobbnak látta jegeltetni az adót, amivel egyébként a választások előtt magára húzta volna a hazai médiát, hiszen annak motivációja oly átlátható volt, ami politikailag védhetetlennek bizonyult volna.

Május 29-én az EB közzétette, hogy Magyarországon megtörtént a túlzott hiány kiigazítása – és ennek elfogadását javasolja az Ecofinnek, a végső szót majd az Európai Tanács mondja ki. Prognózisuk szerint ebben az évben 2,7, 2014-ben pedig 2,9 százalékos lesz az államháztartás hiánya a GDP-hez viszonyítva.¹⁰ Ugyanekkor a Bizottság olyan országspecifikus ajánlásokat tett Magyarországnak, amelyek kétségbe vonták Orbán Viktor véleményét, aki szerint az eljárás alól való kikerülés a magyar gazdaságpolitika sikere¹¹. A Bizottság

- stabilan csökkenő államadósság-ráta pályát,
- kiadás-megtakarításokra épülő, növekedésbarát költségvetési politikát,
- a bankadó mérséklését, a hitelezés helyreállítását,
- az ágazatspecifikus adók minimalizálását,
- kiszámítható, foglalkoztatást ösztönző adórendszert,
- a versenyt és a korrupció kiiktatását a közbeszerzéseknél,

⁹ Közölte, hogy a reklámadóra azért van szükség, mert a médiumoknak is ki kell venniük a részüket a közteherviselésből.

¹⁰ Velünk együtt még Lettországot, Litvániát, Romániát és Olaszországot mentették fel, Máltát viszont visszatették az eljárásba.

¹¹ „Visszaszereztük önbecsülésünket, és megkaptuk az elismerést, bátorítást Magyarországon kívülről is, hogy folytassuk a gazdaságpolitikánkat” Orbán V. június 21-i nyilatkozatából, Népszabadság

- a szabályozott energiaárak fokozatos kivezetését
- a közmunkaprogram dominanciájának csökkentését,
- független igazságszolgáltatást

kért, illetve javasolt. Varga Mihály és Orbán Viktor határozottan visszautasította az ajánlásokat.

Az EDP alól való kikerülésünk az országspecifikus ajánlások ismeretében egyértelműen politikai döntés volt a Bizottság részéről, amiben szerepe volt egyfelől annak, hogy az unió is választásokra készül, és szimpátiát akar kelteni a szavazópolgároknak, másfelől, hogy az unióban is általánossá vált a nézet: nem lehet minden határon túl megszorításokat követelni, mert az visszaveti a növekedést, s emiatt több országnak is adtak az utóbbi időben határidő-meghosszabbításokat. Függetlenségünk megszerzéséért azonban olyan árat kellett fizetnünk, ami a növekedés alapjainak elgyöngítése okán súlyos társadalmi feszültségeket generálhat a közeljövőben. Rövid távon a döntés nem váltott ki sem felminősítést¹², sem pedig érdemi javulást a tőke- és pénzpiacok értékelésében. Tény, hogy a külső intézményi ellenőrzés lazulása a kormány számára nagyobb mozgásteret teremt a parlamenti választások előtt. Június 21-én a pénzügyminiszterek tanácsa – ellenszavazat nélkül - meghozta a döntést: Magyarország kilenc év után mentesül a túlzottdeficit-eljárás alól. A miniszterelnök bejelentette: mostani tudásunk szerint nincs szükség további kiigazításra.

A második Varga-csomag

Az Ecofin június 21-i ülése kapóra jött a kormánynak a második Varga-csomag bejelentésére, ekkor ugyanis utoljára még hivatkozni lehetett Brüsszel követelésére. Varga Mihály június 17-én ismertetett csomagját azzal indokolta, hogy az infláció kisebb lesz, mint a tervezett, és így költségvetési bevételek eshetnek ki. Ám ebben semmi újdonság nem volt, hiszen ezt a körülményt a kormány tavaly december óta tudta, és az unió februári elemzése is utalt erre, amit akkor a kormány kikért magának. A betervezett intézkedések Orbán Viktor korábbi bejelentését igazolták vissza, és lényegében az első Varga-csomag harmadik lépcsőjét:

- a tranzakciós illetéket a számlák közti utalásnál 0,2 %-ról 0,3 %-ra, készpénznél 0,3 %-ról 0,6 %-ra emelik, és megszűnik a havi 6000 forintos plafon (21,5 md),

¹² A Moody's szerint a döntés után a magyar adósságpályával kapcsolatos bizonytalanságok továbbra is fennmaradtak.

- 6 százalékos eho-t vetnek ki a kamatjövedelmekre, kivéve az állampapírokat és az eho-t Magyarországon nem fizetők (4 md),
- a 12 %-os bányajáradékot 16 %-ra növelik (5,2 md),
- a cégek távközlési adóját egy forintra emelik és a duplájára nő az eddigi 2500 forintos havi maximum (3,9 md),
- a bankoknak egyszeri befizetést kell teljesíteniük, a január-áprilisi tranzakciók illeték 208 %-át (75-80 md).

A csomagtól a Nemzetgazdasági minisztérium 2013-ban 120, 2014-ben 170 milliárd forintos bevételt vár. Varga Mihály bejelentése mindenkit meglepett, hiszen az EDP alóli felmentéshez már nem volt erre szükség, és a költségvetés az első öt hónapban nem mutatott olyan kilengést, amire válaszolni kellett volna. Az árfolyam és a tőzsde azonnal össze is omlott. Noha a Költségvetési Felelősségi Intézet munkatársai kimutatták, hogy idén még szükség volt 70 milliárdos kiigazításra a 3 százalék alatti hiánycél tartása érdekében, ezt senki nem kommentálta. Általános volt a vélemény, hogy a kormány tartalékokat gyűjt az ősszel beindítani tervezett kampányfogások finanszírozására. A Brüsszelre hivatkozás pedig nagyon átlátszó hazugság volt, hiszen olyan döntéseket tartalmazott a második Varga-csomag, amellyel a Bizottság egyáltalán nem értett egyet.

Időközben teljes homály borította be a költségvetési tartalékok kérdését¹³, és Varga Mihály a Figyelőnek megküldött levelében jelezte, hogy ősszel újabb adócsomag érkezik még. Kétségtelen, növelheti a kormány mozgásterét

- a vártnál kb. 100 milliárd forinttal kisebb kamatszolgálat,
- a vártnál nagyobb adófizetés, mert a tervezettnél kevesebben választották a Katát, és Kivát,
- az állami vagyon egy részének értékesítése (frekvenciák).
- De a kormány 30 milliárd forintos többletbevételre számít a nagyobb növekedésből is.

Többletigényként jelentkezik, és bizonyos kormányzati szintekről már meg is hirdették:

- a pedagógus életpálya bevezetése,
- a közszféra béremelése (ezt Orbán Viktor július 5-i rádiónyilatkozatában kacsának minősítette, holott házi újságjában jelent meg),

¹³ 2013 június végéig 35 milliárd forintot költöttek a 100 milliárd forintos rendkívüli tartalékból elsősorban sport, kulturális és hitéleti célokra.

- a demográfiai csomag,
- a gyermekek utáni adókedvezmény levonhatóságának kiterjesztése a társadalombiztosítási járulékokra is.

Ugyanakkor kikényszerülhet az uniós források le nem hívhatósága miatt a költségvetés meghosszabbított finanszírozási feladata. Május elején értesültünk arról, hogy Brüsszel kb. 300 millió forintot tart vissza azért, mert a magyar állam diszkriminatív módon pályáztatott: csak a magyar kamaránál regisztrált mérnökök pályázását engedélyezte közlekedési, oktatási, egészségügyi, energiatakarékossági fejlesztéseknél. Holott ez az ügy már tavaly ősszel kibukott, a szabályozást csak ez év februárjától módosították. Pillanatnyilag folyik a vita arról, hogy Brüsszel milyen arányban lesz hajlandó folyósítani a már lezárt számlákhoz kapcsolódó, megítélt támogatásokat, és mekkora büntetést szab ki ránk.

1.4. Jegybanki döntések

1.4.1. Alapkamat-csökkentések

Egy évvel ezelőtt a jegybanki alapkamat 7 százalékon állt, lényegesen meghaladva a főbb valutákon, de még a környező országokban elérhető is. Az MNB – a Monetáris Tanács külső tagjainak döntése nyomán – 2012 augusztusától elindította a kamatvágást, amivel a kormányzat lazítást követelő politikájának tett eleget. A politikai akarathoz igazodó kamatcsökkentést kezdetben komoly szakmai aggodalmak kísérték, hisz a kamatfelár visszavételével kétségessé vált az ország finanszírozhatósága, azaz kockázatos a pénzügyi biztonság. Az idő azonban nem igazolta vissza a szakértők aggodalmait, amivel szemben kormányoldalon többen is megkérdőjelezték az MNB régi vezetőinek – akik a kamatvágások ellen szavaztak – szakértelmét. Az igazság az, hogy a korabeli álláspontok helyénvalóságát csak a korabeli viszonyok alapján lehet megítélni. Hogy a jelentős csökkentésnek - június végéig 4,25 százalékra redukálódott az alapkamat – nem lettek negatív következményei, az kizárólag az időközben előállt nagy nemzetközi likviditásnak volt köszönhető. Ha a FED, az ECB és a japán jegybank döntéseit akkor látni lehetett volna, senki sem támadta volna a kamatcsökkentést. De nem lehetett. Csak a nagy jegybankok által teremtett bőséges likviditás védett meg bennünket a finanszírozás kiszáradásától. A legutóbbi, június végi kamatvágás, amikor 300 forintos euróárfolyam ellenére is csökkenthetőnek vélte a kamatszintet a most már új összetételű Monetáris Tanács, arról tanúskodott, hogy a jegybank még ennél a gyenge árfolyamnál sem érezte a pénzügyi stabilitás kockázatát, azaz a növekedés beindítása továbbra elsődleges prioritás volt számára.

A sűrű kamatvágások ellenére sem sikerült ugyanakkor a hitelezést felpörgetni, és így növekedési többletet felmutatni. A 2013. első negyedévéről rendelkezésre álló adatok szerint a magyar háztartások az utóbbi tíz évben nem vettek fel olyan kevés hitelt, mint ebben a három hónapban, és a vállalatok kölcsönállománya is tovább zsugorodott, noha a vállalati hitelek kamata együtt mérséklődött az alapkamattal. A vállalati szféra továbbra is nettó megtakarító volt a bankrendszerrel szemben. A bankok hitelállományának csökkenése – az MNB számításai szerint – 1,48 százalékkal fogta vissza a GDP-t, vagyis, ha a kölcsönállomány nem csökkent volna, akkor a GDP 0,58 százalékkal emelkedett volna 2013 első negyedévében – szemben a ténylegesen bekövetkezett 0,9 százalékos visszaeséssel. Ezek az adatok arra hívják fel a figyelmet, hogy 2013 magyar gazdaságában a hitelezés megindulásának tényezői túlmutatnak a kamatszint csökkenésén.

1.4.2. Növekedési Hitelprogram

Matolcsy György már hetek óta elfoglalta jegybanki elnöki széket, de az MNB még mindig nem lépett semmit – a kamatvágásokon túlmenően – a növekedést serkentő monetáris lazítás érdekében. Orbán Viktornak erre a kifogására állt elő április 4-én a jegybank vezérkara a Növekedési Hitelprogrammal, aminek – hála Istennek – nagyobb volt a füstje, mint a lángja. A pr-szemponatok érvényesülése ki is elégítette a kormányfőt.

Meghirdetésekor Matolcsy György arra hivatkozott, hogy minekutána a pénzügyi stabilitás és az inflációs cél teljesült, a jegybanknak lehetősége van a kormány növekedéspárti gazdaságpolitikájának támogatására. Ám ehhez csak a már mások által kipróbált, konvencionális eszközöket vetnek be. Balogh Ádám, elnökhelyettes a tájékoztató után jelezte is, hogy a központi bank további megoldásokkal nem próbálkozik (ami azt jelentette, hogy fátylat borítanak arra a 16 unortodox technikára, amiről Matolcsy György jegybankelnök-várományosként többször nyilatkozott). A Monetáris Tanács által is megerősített intézkedéscsomag három elemből állt, ami a június elsejei bevezetést megelőzően több ponton is változott – alkalmazkodva a kereskedelmi bankok igényeihez.

- 1. Pillér: Forintalapú kedvezményes kölcsön a KKV-k számára.* Az MNB 425 milliárd (korábban 250 milliárd) forint értékben nulla kamatozású hitelt nyújt a kereskedelmi bankoknak, amelyet azok max. 2,5 (korábban 2) százalékos kamaton adhatnak tovább a kkv-knak forgóeszközhitelként, új beruházásokra, uniós támogatás önerejének megelőlegezésére, előfinanszírozására, korábbi, magasabb kamatozású hitelek lecserélésre június 1-jétől augusztus 30-ig. A jegybankelnök az angol megoldásra

hivatkozott, csakhogy a ködös Albionban jelzálogfedezet mellett és a háztartásoknak is folyósítják, nálunk viszont tiszta pénzteremtést jelent a kölcsönnyújtás a vállalkozások számára.

2. *Pillér: deviza- vagy devizaalapú kölcsön kiváltása forinhtittel.* A 2013. március 31-ig felvett ilyen típusú hiteleiket a kkv-k szeptember 3-ig forintósíthatják, s erre a kereskedelmi bankok 325 milliárd forint értékben (korábban 250 md) eurót kapnak (kb. 1,1 milliárdot) a jegybank devizatartalékából. Mivel ezzel a devizaadósság is csökken (hiszen a hitelnyújtó bankok devizában törlesztenek anyabankjuk felé) az ország devizakockázata emiatt nem emelkedik. Ez az összeg a kkv-k ilyen típusú hiteleinek 17 százalékára nyújt fedezetet, s aki él ezzel lehetőséggel, azonnal realizálja a árfolyamkockázatot. A forinhtelek után a bankok ugyancsak 2,5 százalékos kamatot számolhatnak fel, s mivel 0 kamatláb mellett kapják a kereskedelmi pénzintézetek, a kamatmarge itt is 2,5 %.

A hitelezés feltételei mindkét pillérnél azonosak:

- az igényelhető összeg minimum 3 millió, maximum 3 milliárd forint,
- a hitel kockázatát kizárólag a kereskedelmi bankok viselik (ez 1-1,5 százalékos költséget jelent, ha biztosítást vesznek fel rá),
- a maximális futamidő 10 év,
- a bankoknak – a biztosítás mértékétől függően – 37-50 százalékos fedezetet kell letenniük,
- a bankok közt a keretet kártyaelosztásos úton állapítják meg, azaz a kevesebbet igénylő kisebb bankok igényei előbb kielégülnek (csak az OTP, a K+H és az MKB nem kapta meg teljesen a kért összeget)

3. *Pillér: 3 milliárd euró felajánlása a devizatartalékból a kereskedelmi bankoknak devizacsereügyletre (swap-ügylet).* Emellett az MNB a nála elhelyezett kéthetes kötvényállományt 4500 milliárd forintról 3600 milliárd forintra csökkenti, s így a devizatartalék-megfelelés nem változik. Ezáltal az MNB vesztesége csökken, mert egyfelől kb. 300 forintos árfolyamon számolja az ügyletben azt az eurót, amit 270-275 forintért vásárolt, másfelől a kéthetes állomány megvágásával közvetlenül is mérséklődik a vesztesége. Ebből 2013-ban 50 milliárd forintos megtakarítást várnak, ami ennyivel kisebbíti a 2014. évi költségvetés kiadásait. Ez a csomag az előző kettővel szemben monetáris szigorítást jelent, viszont kétségtelenül mérsékli a magyar gazdaság devizakitettséget. Az MNB a 900 milliárd forintos kéthetes kötvényállomány-csökkenést úgy kívánja elérni, hogy e kötvényállományt

kéthetes betétek váltják fel. Ám ezt csak azok helyezhetnék el a jegybanknál, akik valóban hiteleznek is Magyarországon. A „spekulánosok” kizárását meghirdető program után a forint jelentősen begyengült (294-es szintről 298,5-ig szaladt). E pillér érvényesítéséről eddig kevés információ áll rendelkezésre.

A piacok megnyugvással fogadták a Növekedési Hitelprogramot, mert ennél rosszabbra, agresszív élénkítésre számítottak Matolcsy György megnyilatkozásai után. Reálgazdasági hatásait ugyan gyengének tartják, de legalább a pénzügyi kockázatai is azok. Valószínűsíthetően csak a legjobb vállalkozók fognak a forrásokhoz hozzájutni, hiszen a bankok kockázatai semmit sem csökkentek, és mivel a kedvezőtlen konjunkturális kilátások miatt a cégek hitelképessége érdemben nem tud javulni, az alacsony kamat nem lesz elég ösztönző erő a növekedés serkentésére. Az MNB első számításai szerint a program 2014 első feléig, tehát egy év alatt 0,7 százalékos GDP-emelkedést eredményez, később azonban ezt 0,2-0,5 százalékra redukálták (a keretek megemelése után!), és másfél évre terjesztették ki.¹⁴ Indulásnál – a kedvezőtlen feltételek ellenére – a kereskedelmi bankok nagy érdeklődést mutattak, mert nem akartak piacot veszíteni. A kkv-k részéről is a vártnál nagyobb volt a kereslet, amiben szerepet játszhatott a kamatláb-transzformáció előnye és a sok elhalasztott pótlási/fejlesztési terv. A kereskedelmi bankok azonban nem engedhetik meg a hitelképességi vizsgálatok szigorának enyhítését. Ezért az alacsony hitelezési ár mellett az alapkérdés az lesz, árérzékeny-e a kereslet.

Az viszont nem kérdés, hogy a jegybank vesztesége a program által csökkenhet, és ez javítja a költségvetési politika mozgásterét. Ennél már csak az akció politikai hozadéka nagyobb: a kormány a kampány során hivatkozhat a növekedés ösztönzésére, és egyben elítélheti a régi jegybanki gárda tehetetlenségét, kormányellenességét.

1.4.3. A PSZÁF beolvasztása a jegybankba

A két intézmény összevonását már Bajnai Gordon felvetette, Simor András támogatta, a Felügyelet azonban visszautasította, ezért nem lett belőle semmi. Orbán Viktor a tervet Simor András elmozdítása céljából felmelegítette, de a jegybanktörvény unióval való vitája során ebben engedményt adott: amíg Simor András az MNB elnöke, addig nem lesz napirenden a

¹⁴ Megjegyezzük, hogy a számító apparátust már Matolcsy-válogatotta.

kérdés. Simor távozása azonban megnyitotta az utat az újabb integrációs projekt előtt, amit azzal indokoltak, hogy az összevonással hatékonyabb lehet a pénzügyi rendszer felett a felügyelet. Az alaptörvény átmeneti rendelkezései között – amit aztán az alaptörvénybe is beemelték – a parlament már lehetővé tette a két intézmény összevonását.

Az összevonást előkészítő munkába azonban a PSZÁF-t nem vonták be, és Szász Károlyt, a volt elnököt személy szerint is megalázták. Noha Rogán Antal kezdettől fogva hangsúlyozta, hogy egyetértenek az integrációval, de az értékpapír- és biztosítási felügyeletet nem volna célszerű beolvasztani, az integráció teljes körű lett.

Az összevonás a Fidesz hatalomkoncentráció koncepciójába illeszkedik, aminek segítségével megnő az egyszintű bankrendszer szindrómájának reinkarnációja. Ha ugyanis a kereskedelmi bankok a korábbiaknál is nagyobb mértékben függenek a politikailag irányított jegybanktól, akkor megnő politikai befolyásoltságuk is. S nem kérdés, hogy adott esetben miként oldódik fel az az ellentmondás, miszerint a jegybanknak egyfelől ügyelnie kell a kereskedelmi bankok eredményes működésére, másfelől viszont a kormány MNB által is közvetített növekedés-élénkítési programját segítő könnyelműbb hitelezésre veheti rá a bankokat.

1.5. Vagyonátcsoportosítás

A választásokhoz közeledve Orbán Viktor felgyorsította birodalomépítését, amit a Nemzeti Együttműködés Rendszerének konszolidációjaként értelmez, s ami lényegében nem jelent mást, mint az eddigi jószolgálatokat tevők megjutalmazását, kistafirozását. Minthogy azonban a piacok és vagyonok sajnálatos módon már el vannak osztva, a támogatói kör jobb anyagi helyzetbe hozása nem történhet másként, mint újracsomagolással, amihez minden esetben hangzatos, osztársadalmi érdeket kifejező ideológiát kapcsolnak. Az újracsomagolást nem zavarja, ha a hivatkozott társadalmi érdek döntéseikben egyáltalán nem érhető tetten. Az országon belüli saját birodalom építésébe illeszkedik megítélésünk szerint a rezsi-csökkentés is, ami a későbbi vagyonújracsomagolás előfeltétele, s minden ehhez hasonló jövedelem- vagy/és piacújracsomagolásra irányuló szabályozás.

1.5.1. A cafetéria-piac teljes államosítása

Ezt teszi lehetővé az Erzsébet-utalványról szóló törvény módosítása. Eszerint a forgalmazó, a Magyar Nemzeti Üdülési Alapítvány lesz, aki bárkivel szerződést köthet, s az utalvány felhasználható lesz nemcsak ételvásárlásra és szociális célú vásárlásra, hanem a gyermekek

neveléséhez szükséges árukra és szolgáltatásokra, üdülésre, és kulturális utalványként is működik. A felhasználók egy része így átterelődik az Erzsébet-rendszerre; az állami alapítványnál csapódik le a csekkes rendszer haszna, amiből szociális és üdültetési programokat finanszírozhat, és ezzel bárkit megbízhat.

Noha Brüsszel az Európai Bíróságon támadta meg a magyar cafeterarendszert, a kormány nem engedett a külföldi követeléseknek és saját forgalmazóit támogatta (főként az OTP-t). 2012-ben 90 milliárd forintot vitt el az Erzsébet Utalványforgalmazó Kft, és 115 milliárdot a SZÉP-kártyát kibocsátó. A korábbi nagyforgalmazóknak töredékpiac maradt (kb. 5 md forint).

Brüsszel szerint a magyar szabályozás sérti a letelepedés és szolgáltatásnyújtás szabadságának uniós elvét. A magyar fél időhúzásra játszik, amikor is a korábbi versenytársak elvesztik kapcsolataikat és kivonulnak.

1.5.2. A kisajátításról szóló törvény módosítása

A törvény Orbán Viktor és Tarlós István közös városnéző buszozása nyomán született. Eszerint „az országgyűlési képviselők, valamint a Magyarország Alaptörvényében meghatározott, az Országgyűlés által választott közjogi megbízatást betöltő személyek és hivataluk elhelyezése” érdekében bármely ingatlan kisajátítását kezdeményezhetik. A magántulajdont csak közérdekű célra lehet államosítani, így honvédelem, településrendezés, közlekedés, természetvédelem, sportinfrastruktúra fejlesztése – kártalanítás mellett. Az érintett kisajátítandók ugyan pert indíthatnak, de a kisajátító – s ez újdonság – még a per végső kimenetele előtt azonnal hozzákezdhet az ingatlan átalakításához. (Ha a kisajátító később pert veszít, elveszítheti a befektetést, de ez eléggé életidegennek tűnik a Nemzeti Együttműködés Rendszerében.) A törvénymódosítás az állam korábbiaknál szabadabb, gördülékenyebb rekvirálását teszi lehetővé.

1.5.3. Állami betüremkedés a patikák tulajdonlásába

Ez a gyógyszerári tulajdonlásra vonatkozó szabályok újabb folyamánya. Korábban a patikaláncokkal szembeni fellépés keretében született meg az a döntés, hogy a gyógyszertárak csak úgy üzemeltethetők, ha az azokban dolgozó gyógyszerésznek tulajdona van. 2014. január 1-jéig meg kell szereznie az üzlet negyedét, 2017. január 1-jéig pedig a felét.

Rendelet született arról is, hogy egy tulajdonos legfeljebb négy patikában lehet érdekelt, a többit el kell adnia, ha ez nem történik meg, akkor a gyógyszertárat bezárják.

Ugyancsak a piacszűkítést szolgálja az a szeptembertől érvényesítendő rendelkezés, miszerint a heti 40 órás nyitva tartással vagy ez alatt működő patikákban legalább egy gyógyszerének kell dolgoznia, 67 óránál hosszabb esetén pedig négy gyógyszerésznek és négy szakasszisztensnek. Mivel ennek a patikák egyharmada nem felel meg, és nem is tud felvenni ennyi alkalmazottat egyfelől, mert a hiányzó 4-600 szakemberrel szemben csak 80-90 van a piacon, másfelől, mert nincs rá jövedelme, a piac további szűkülésével kell számolnunk – főként a kistelepüléseken.

Miután ismeretessé lett, hogy sok patikus nem akar, vagy nem tud tulajdonos lenni (eladósodott már svájci frankban, a gyógyszertárak jövedelmezőségét az utóbbi évek kormányintézkedései alaposan lerontották) előbb kedvezményes hitellel kínálták meg a potenciális vásárlói kört: min.5, max. 60 millió forintig kérhetnek hitelt – de csak a hitelképes cégek! – a Magyar Fejlesztési Banktól 10 éves lejáratra, évi 8 %-os kamat mellett, amiből 6 százalékot az állam finanszíroz, egy éves törlesztési kedvezményel. Ám miután kiderült, hogy a gyógyszerészek 63 százaléka nem tőkeképes és a hitelt is csak nagyon kevesen igényelnék (mert pl. rosszak a piaci kilátások), az állam magára vállalta a tulajdonlást. Az üzletrészt a Kisvállalkozás Fejlesztési Pénzügyi Zrt vásárolja meg, aminek az eladását három év után hirdetnék meg. A gyógyszerésznek három éven belül elővásárlási joga lenne, ezt követően azonban bárki bezállhat az üzletbe. (Akár az addigra már meggazdagodó trafikosok is.)

1.5.4. Az államosítás további kiemelt példái

A Nemzeti Vagyonkezelő egyik magát megnevezni nem akaró munkatársa szerint most azért államosítanak, hogy később privatizáljanak. Ez az elv teljesen illeszkedik Orbán Viktor politikai hatalmát gazdaságilag alátámasztó birodalom építéséhez, melynek kiemelt tárgyai ez idő szerint a következők voltak:

- Mol 21,2 százalékos pakettjének megszerzése a Szurgutnyeftyegáztól (500 md)
- E.On gázüzletágának megvásárlása (257 md),
- a MAL átvétele a Nemzeti Mal-A Alumíniumtermelő Zrt által (1,7 md)
- Pécsi Vízmű (3 md),
- Húsipari cégek (Pápa, Gyula, Kaposvár) – önkormányzati megsegítése (6,8 md),
- szándéknyilatkozat a MOL szőregi gáztározójának megvételére (előtte veszteségessé tétele a rezsicsökkentés keretében),
- IdomSoft Informatikai Zrt megvétele (1,32 md),
- Első Mobilfizetés Elszámoló Zrt – Brüsszel vizsgálja,

- a hulladékgazdálkodás átvétele: 2014. január 1-jétől kizárólag állami vagy önkormányzati tulajdonban lévő cég szolgáltathat a lakossági szegmensben (a meglévő cégek ellehetetlenítése a rezsicsökkentés keretében); EU vizsgálja a hulladéktörvényt,

- on-line szerencsejátékok szabályozása: elvileg jöhet a külföldi is, de olyan feltételekkel, hogy nem éri meg beszállnia, a Szerencsejáték Zrt. azonban közel került az induláshoz.

Ehhez a ponthoz tartozik a kiskereskedelmi cégek újrafelosztása a trafiktörvény segítségével, erről azonban – minthogy politikai vonatkozásai meghaladják a gazdasági jelentőségét – a későbbiekben szólunk.

1.5.5.. Állami nyomulás a bankrendszerben

Júniusban hirtelen fontossá vált annak az orbáni kijelentésnek az igazolása, hogy Magyarországon hamarosan 50 százalék lesz a belföldi szereplők aránya a bankrendszerben. Az OTP-t, noha 70 százalékban külföldiek kezében van, az EKB meghatározása szerint magyarnak kell tekinteni, mert itt van az elsődleges székhelye és itt születnek a stratégiai döntések is. Mérlegfőösszege alapján az OTP már ma is a bankszektor 40 százalékát bírja, és a kormány áldásos tevékenysége következtében stabilan veszteségessé tett külföldi bankok magyarországi leányintézményeinek megvásárlásáról tárgyal. Szóba jött az MKB, a CIB és a Credigen is. De ez még mindig csak a magánszféra, bár a kormányhoz közeleső magánszektor.

Június végén a PSZÁF honlapján megjelent a hír: az állam két magánbankba, a Demján Sándor nevéhez kötött Gránitbankba (2,58 md forint) és Töröcskei István családi bankjába, a Széchenyi Kereskedelmi Bankba is beszállt (3,2 milliárd forint). Mindkét intézménynél ezzel 49 százalékos részesedéshez jutott. Mindkét bankot 2010-ben alapították (más kisebb bankok megvételével is), azóta mindkét bank veszteséges (a Gránitbanknál a vételár meghaladta a háromévi veszteséget!). A juttatás fejében a kormánynak semmilyen igénye nem volt. Viszont tekintettel a magáncégek állami támogatásának uniós tilalmára a kormányzati kommunikáció az állami tőkeemelést azzal indokolta, hogy az hosszú távon jó befektetésnek ígérkezik, az induláskori veszteség mindenkinél természetes.

A biztosítékot azonban a takarékszövetkezeti rendszer villámcsapásszerű átalakítása ütötte ki. Előzmények:

- Még a kormány megalakulása előtt, 2010. május 19-én a nemzeti konzultáción, amikor Orbán Viktor először nekiment Simor Andrásnak, Matolcsy György és Orbán Viktor

is a magyar privátbankok megerősítésének szükségességéről szolt a gyorsabb gazdasági növekedés beindítása érdekében. E cél teljesüléséért már ekkor kilátásba helyeztek 100 milliárd forintot a takarékszövetkezetek megerősítésére. Demján Sándor, az Országos Takarékszövetkezeti Szövetség¹⁵ elnöke, a javaslattal messze egyetértet.

- 2012-ben az MFB (az állam) megvette a takarékszövetkezetek ernyőbankjaként működő Takarékbankban lévő DZ bank 38,5 százalékos részvénycsomagját azzal az ígérettel, hogy az állam nem fog a bankban többségi tulajdonba kerülni. (Két MHB-és jelölt bekerült a Felügyelőbizottságba.) 2013. februárban 24 takarékszövetkezettel megállapodott az MFB arról, hogy egységes szisztéma szerint ajánlják ügyfeleiknek az MFB kisvállalati hiteleit.

- 2012 decemberében Vojnits Tamást, az FHB szakértőjét kormánybiztosnak nevezték ki, és azzal bízták meg, hogy dolgozza ki a kormány stratégiáját a takarékszövetkezetekre vonatkozólag.

- A Heti Válasz 2013. június 13-i számában megkezdődött a kiszivárogtatás: jelezték, hogy problémák vannak a takarékszövetkezetek körül, amin csak „a központosítás erősítése, az integráció és a szövetségi törvény átdolgozása segítene.” Ugyanitt olvashattuk, hogy a Magyar Posta igazgatóságába FHB-és vezetők kerültek a postai hálózat bankkapcsolatainak fejlesztése céljából, mert egyébként is „a kormány... az állami kézben lévő pénzforgalommal foglalkozó intézmények <összeszerkesztésén> dolgozik”.¹⁶

Ilyen előzmények után a takarékszövetkezeti működést újraszabályozó törvény története a következő volt (csak azért jelezzük ilyen részletességgel, mert általában is jellemzi a kormány rendszerátépítő gyakorlatának technológiáját).

1. Június 21-én, péntek este kiküldték a hétfőre (24-re) szóló meghívót a takarékszövetkezeteknek, hogy azok információt kaphassanak a tervezett változásokról.
2. Június 24-én a kormány megtárgyalta a törvénytervezetet és döntött 100 md forintról, amit az állami vagyon értékesítéséből kell előállítania Némethnének a takarékszövetkezetek újjászervezésének elősegítéséhez.¹⁷

¹⁵ A 125 takarékszövetkezetből 105 idetartozik.

¹⁶ Megjegyezzük, hogy a takarékszövetkezetek közt megindult az integráció, és ennek a folyamatnak a további előkészítése volt folyamatban, amikor az állami kényszerintegráció megjelent.

¹⁷ Erről később nem esik szó. Mindenesetre több mint furcsa, hogy 100 milliárdot szánnak egy olyan ágazatnak, ahol megfelelő a tőkeellátottság miközben kb. ugyanennyit vonnak ki az oktatásból és az egészségügyből. Az integrációba kerülő szövetkezetek saját tőkéje egyébként 120 md,

3. Ugyanezen napon zajlik a szövetkezetekkel az „érdekegyeztetés”, amelyen az érintettek nem kapták kézhez a törvénytervezetet, noha az már elkészült. Hogy miről kaphattak tájékoztatást, nem tudjuk, de valószínű, a lényeges elemekről nem, mert akkor azonnal tiltakoztak volna.
4. Június 25-én, másnap benyújtották a parlamentnek a törvénytervezetet.
5. Június 28-án Demján Sándor levelet írt Orbán Viktornak, hogy vonják vissza tervezetet, mert az így teljesen elfogadhatatlan, különösen, mert nem előzte meg egyeztetés.
6. Orbán Viktor válasza: a törvényt a parlament elfogadja (talán jún. 28-án).
7. Július 2-i hatállyal lemondott Csicsáky Péter a Takarékbank vezetője
8. Július 3-án Áder János aláírás előtt visszaküldi megfontolásra a törvényt, nagyon súlyos tartalmi kifogásokkal (uniós elvekkel való ütközés, alaptörvényben foglaltakkal való ütközés – magántulajdonnal, tisztázatlan az állam kivonulásának mikéntje, az integrátor szervezet és a Takarékbank viszonya).
9. Július 3-án Demján Sándor levelet írt a takarékszövetkezeti vezetőknek, hogy keressék meg körzetük országgyűlési képviselőit, ismertessék velük kifogásaikat, és kérjék, hogy ezek ismeretében döntsenek lelkiismeretük szerint.
10. Július 4-én Giro-Szász András lenyilatkozza, hogy a kormány mérlegeli az államfő észrevételeit.
11. Július 5-én a parlament érdemi módosítás nélkül elfogadta a törvényt.
12. Július 5-én a törvény megszavazása után kapja kézhez Demján Sándor Orbán Viktor válaszát, amelyben megnyugtatja az elnököt, hogy minden rendben van és lesz, igen is volt egyeztetés a törvényről, és reméli a vele való további eredményes együttműködést.
13. Július 5-én du. sajtótájékoztatót tartanak a VOSZ-ban, ahol Demján kifejti: ilyen durván a szocializmusban sem nyúlt bele az állam a rendszerbe, és ismerteti a további terveket:
 - újabb levél megy Áder Jánosnak, hogy kérjen normakontrollt az Alkotmánybíróságtól (tudja, hogy erre most már nincs módja az államfőnek),
 - az ombudsmanhoz fordulnak,
 - beadvánnyal élnek az Alkotmánybírósághoz (Demján 90 százalékos valószínűséget ad annak, hogy innen jogorvoslatot kapnak), de ha nem:
 - a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetségéhez fordulnak,
 - az Európai Unióhoz fordulnak.

Mindeközben a Bankszövetség a hangját nem hallatta.

Az eset leírása arra is példa, hogy a kormányhoz közeli nagyvállalkozó sem képes Orbán Viktor ország-átépítő tervei érvényesítését feltartóztatni, és arra is, hogy a kormány semmibe veszi a maga által választott államfő szavát, s nemcsak az unió szabályait, de a maga alkotta alapszabályt is azon túlmenően, hogy egyáltalán nincs tekintettel a jogalkotással szembeni követelményekre. De a tényekre sem, amikor a PSZÁF legutóbbi pozitív véleményével szemben a törvény indoklásában arra hivatkoznak, hogy az integrációt a szorosabb gyeplő indokolja, mert a rendszer nem működik elég hatékonyan, irányítási, működési gondjai vannak.

A most már törvényben rögzített ördögi terv a következő. A lényege, hogy minden forrást és rendelkezési jogot elvenni a takarékszövetkezetektől, és létrehozni a központi irányítást, aminek a szövetkezetek engedelmessé válnak. Ám az állam csak korlátozott ideig tulajdonol, majd megindul a privatizálás. Ennek érdekében:

- Előírták, hogy a takarékszövetkezeteknek minden részvényüket át kell adniuk az MFB-nek, így az egész Takarékbank állami tulajdonba kerül, amiért cserébe egy semmire sem jogosító részvényt kapnak. A részvényátadás megtagadása egyenlő az intézmény megszüntetésével, jogosítványai elvételével¹⁸. Ebbe a Takarékbankba tőkeemeléssel lép be a Magyar Posta, amihez az kötvénykibocsátással szerez pénzt, pontosan annyit, hogy így az állami tulajdon 50 százalék fölé emelkedjen. Így tud az állam az egész szövetkezeti szektornak egyértelműen diktálni.

- Át kell adniuk a szövetkezeteknek az általuk létrehozott intézményvédelmi alapok forrásait (OTIVA, REPIVA, TAKIVA, HBA) is az újonnan kialakított szervezetnek, a Szövetkezeti Hitelintézetek Integrációs Szervezetének. Az integrációba a kormány csak 1 md forinttal száll be, a többségi tőkét az alapok adják (csak OTIVÁNÁL 17 md forint van), de ez az intézet fogja megmondani, ki legyen a vezető a takarékszövetkezeteknél és hogyan működjenek.

A teljes átszervezés és átalakítás közvetlen állami felügyelet alatt lesz végrehajtva, a szövetkezeteknek semmibe sem lesz beleszólása.

¹⁸ Csak egyetlen szövetkezetnek, a Duna takarékszövetkezetnek nem kell átadnia a részvényt, akinek a vezetője Orbán Viktor barátja, a Videoton tulajdonosa, a természetjáró szövetség vezetője (július 5-én vele is stratégiai együttműködési szerződést írtak alá), Garancsi István. Feltétezetően szóltak neki a készülő törvényről, és megnyitották neki a menekülés kiskapuját: kérje bankká alakulását, mert ez felmentést jelent a részvény átadása alól.

Ezáltal egy kb. 1500 fiókból álló bank jön létre, államosítva, végrehajtó szerepre kárhóztatva az addig önálló szövetkezeteket, ahol a kormányzati finanszírozási akarat pontosan úgy tud majd érvényesülni, mint annak idején a szocialista bankrendszerben. (A 100 milliárdos tőkéről a törvényben nem esik szó.) S ha a végén majd jól tönkretették a bankot, akkor olcsón privatizálni lehet az éppen akkor kiválasztottaknak – a középosztály megerősítése céljából.

1.5.6. A föld(forgalmazási) törvény elfogadása

Mintegy háromévi érdekharc után 2013. június 21-én a parlament - a Jobbik akciózása következtében – törvénysértő módon (nem a Hárszabályoknak megfelelően) elfogadta a föld(forgalmazási) törvényt. 2010-ben a kormányra kerülők első feladataik egyikének tekintették a földtörvény megalkotását, mert tartottak attól, hogy az unió nem fogja elfogadni a földmoratórium újabb meghosszabbításának (Bajnaiék kérték) magyar javaslatát. Ám 2010 végén kiderült, hogy megkaptuk a további felmentést, így a törvénykezési munka rendkívül lelassult. Az Orbán-kormány – a korábbi ígéretei melletti kiállást bizonyítandó – csak a Nemzeti Vidékstratégiát alkotta meg, amelyben írásban adta a magyar gazdáknak, hogy a helyben élő családi gazdálkodókat, a fiatalokat és a fenntartható agrártermelést fogja támogatni. Ez a kötelezettségvállalás megfelelt a Fidesz korábbi „zöldbárózásának”, és külföldi befektető-ellenes magatartásának. Lényegében erre utalt Ángyán József is, amikor 2013 májusában, a földtörvény vitájában „Mit is mondtunk Sándor?” felkiáltással emlékeztette Font Sándor a párt korábbi állásfoglalásaira.

Az alaptörvénybe azonban már nem a családi gazdaságokat, hanem a hét integrált termelés-szervezést írta be a kormány – a kormánypárti képviselők nem kis meglepetésére is -, ami azt jelentette, hogy hét nagy oligarchának alárendelten fognak bér munkában dolgozni a termelők. Amikor ezt a passzust Ángyán József töröltetni kívánta, a Fidesz, a szocialistákkal együtt, leszavazta.

A törvénytervezetet a kormány csak 2012 őszén nyújtotta be a parlamentnek, általános vitája decemberben lezárult, de ezen alkalommal a törvény előterjesztője azt kérte, hogy a részletes vita csak 2013 tavaszán induljon, ami egyértelműen arra utalt, hogy kormányoldalon alapkérdésekben sincs még megegyezés. Ezt igazolta az, hogy többszáz módosító indítvány

érkezett – kormányzati képviselők betérjesztésében is - a tervezethez.¹⁹ Május végén ((22-én) Font Sándor egy kész, teljes körű módosító csomaggal állt elő, ami lényegében eldöntötte az érdekeltek közti vitát, pontosabban, hogy kinek az oldalára áll a kormányzat. Ennek tartalmát minősítette, hogy ezt követően több mint 200 gazdatanács, mezőgazdasági és természetvédő szervezet petíciót nyújtott be az országgyűlésnek, amelyben a földtörvény elfogadhatatlanságára figyelmeztetett. Az aláírók közül csak a Fidesz mögött lévő Magosz hiányzott. Az aláírók felhívták a figyelmet arra, hogy

- a törvényjavaslat ellentmond a Nemzeti vidékstratégiában foglaltaknak,

- alkalmatlan a nagybirtokrendszer lebontására, mert a jelenlegi földbérlőknek (többek közt a „zöldbáróknak”) elővásárlási jogot ad,

- zöld utat ad a földre vágyó magyar és nem magyar tőkés csoportoknak, s

a törvény elfogadása után nemcsak hogy eladó lesz a haza, de rövid úton el is kótyavetyélik.

A petíciót megfogalmazók javasolták, hogy

- a helyi közösségek dönthessenek minden földügyletről,

- egyértelmű és túl nem léphető küszöbök korlátozzák a földszerzés mértékét,

- az „integrátorok” (az államtól az agrártermelés megszervezésére területi monopóliumot kapó mamutcégek) ne kaphassanak földet.

A felsorolt követeléseket és ajánlásokat figyelmen kívül hagyva fogadta el június végén a parlament a törvényt, amit Áder János – a Jobbik kérelme ellenére – kézjegyével érvénybe léptetett. A Fidesz – számolva azzal, hogy ez egy bonyolult, az érdekelteken kívül nehezen átlátható kérdés – a törvényben foglaltak és a korábbi állításai közti szakadékot nyíltan vállalt hazugsággal vélte áthidalhatónak:

- Azt állította, hogy külföldiek továbbra sem juthatnak hozzá a magyar FÖLDHÖZ, a törvényben ugyanis a külföldieket „uniós tagállambeli polgároknak” nevezte²⁰.

¹⁹ Ebből hetvenet Ángyán József és Bencsik János jegyezték.

²⁰ A külföldiek kizárása egyet jelentett volna az uniós támogatások megvonásával, ezt nem akarta a kabinet felvállalni, inkább népszerűséget, mintsem pénzt veszítsen.

- Azt állította, hogy a törvény a családi gazdaságoknak kedvez, és megakadályozza a birtokkoncentrációt. Ezzel szemben éppen, hogy a nagygazdaságokat kedvezményezi és a birtokok határon túli kiterjesztését nem akadályozza meg, csak megnehezíti.

Az LMP és a PM a családi gazdaságok felől, a Jobbik a külföldiek miatt bírálta és bírálja a törvényt. Benyomásunk szerint a földtörvény az egykori, és új „zöldbáróknak” kedvez, s akárcsak a trafiktörvény esetében, a törvényt itt is a Fidesz érdekeltségi körébe tartozó nagyvállalkozók írták.²¹ A földtörvényre épülő üzemi törvényről és integrációs törvényről egyelőre nincs szó; az üzemi törvényt még ebben a ciklusban el akarja fogadtatni a kabinet.

²¹ A törvény május végi vitájában Ángyán József kerek-perec meg is mondta, hogy milyen törvényt rendelt tőle Csányi Sándor.

2. Kül/bel – és bel/kül...

Az újkori magyar történelemben nem egyszer előfordult már, hogy hosszú hónapokra szinte felismerhetetlenül keveredtek össze egymással a bel- és külpolitikai viszonyok. Ami egy pillanatra távoli (párizsi, moszkvai, londoni stb.) eseménynek tetszett, annak napokon belül visszafordíthatatlanul belső következményei lettek. Azután a hazai döntések, tévedések átkerülvén a nemzetközi erőviszonyok sűrűjébe váratlanul és bumerángxként hatottak vissza a magyar belpolitikai folyamatokra, de most már úgy, mint külpolitikai meghatározottságok. És így tovább, a szakadatlanul összegabalyodó folyamatok úgyszólván elemezhetetlenül kusza halmazaként. (Elegendő talán három közismert példára utalnunk: az 1918 októbere/1919 novembere közötti egy évre, aztán az 1956 októbere/1956 januárja közötti szűk negyedévre, avagy egy közelebbi tapasztalatra: az 1989 nyara/decembere közötti félév követhetetlenül gyors változásaira). A megidézett történelmi helyzetek persze arról is árulkodnak, hogy ilyen kivételesen bonyodalmas időkben nemcsak Magyarországon forrósodnak fel a belpolitikai viszonyok, hanem tágabban értelmezett környezetünkben is fontos változások tanúi lehettünk. Vagy... Megértői – utólag...

A bizonytalan fogalmazásnak az az oka, hogy 2013 tavaszán és nyárelején megint azt a különleges állapotot volt alkalmunk meg- és átélni, amikor a bel- és a külpolitika hosszú-hosszú heteken keresztül olyan felismerhetetlen gombolyaggá gyúródott össze, amelyből még egy Nagy Sándor sem tudta volna a lényegét, a meghatározó jelentőségű mozzanatot kiszabdalni. Már a gazdasági/gazdaságpolitikai események bemutatásakor bőséggel nyílt alkalmunk arra, hogy a magyar kormányzati tevékenységet körülölelő nemzetközi tényezők szerepéről szinte minden mondatnál megemlékezzünk. Még inkább így lesz ez a hagyományos belpolitikai fejlődés elemzése során. Képtelenség az év második negyedévéről úgy képet adnunk, hogy ne legyünk kénytelenek lépten-nyomon említeni a nemzetközi körülményeket, uniós testületek, bizottságok állásfoglalásait, egyéb fórumok hazánkkal kapcsolatos ténykedéseinek itthoni visszhangjait stb.

Mindezen nehézségek feloldására az látszott a legcélravezetőbb megoldásnak, ha *időrendbe szedjük*, kronologikus csokorba rendezzük *a második negyedév olyan legfontosabb dátumait*, amelyek mindegyikéhez jelentős következményekkel járó döntések fűződtek. Vagy azonnal, vagy pedig belátható időn belül, de egyértelműen az adott esemény folyamányaként. S csak ezen időrendi áttekintés után próbáljuk meg a felvetődött problémakörök mögöttes, szerkezeti

hátterének a rajzolatait mélyebben is megnézni. Az események szoros láncolatának felvázolásához azonban mindenképpen vissza kell mennünk még a korábbi negyedév egy fontos dátumához: *március tizenegyedikéhez*.

1. Március 11. Ez volt az a nap, amikor a magyar parlament elfogadta a negyedik alaptörvény-módosítást. A döntést megelőzte némi nemzetközi nyomásgyakorlás, s a márciusi hetek eseményei arra utaltak, hogy a későbbiekben sem tekinthetünk el az uniós intézmények fokozott rosszállásának kellemetlen következményeitől.

2. A legelső lépést meglehetősen gyorsasággal követte a második: Áder János úgyszólván pillanatokon belül (március 14-én) aláírta ezt a módosítást, és így nem lehetett semmiféle akadálya annak, hogy a nagylélegzetű és sokszínű - egyébiránt, ezer sebből vérző – módosító csomag április elsején hatályba ne lépjen. A döntés részleteiről, háttéréről múltkori elemzésünkben eléggé kimerítően szoltunk, ezért nem kell megismételnünk. Elég, ha arra utalunk, hogy ezen a ponton fejeztük be a korábbi (április első napjaiban írott) krónikánkat. Méghozzá azzal a megjegyzéssel, hogy *„S e ponton elérkeztünk e rendszerteremtő/építő akarat jelenlegi legerőteljesebb korlátaihoz: a nemzetközi környezeti tényezőkhöz. Krónikánk írásának befejezésekor csak annyi biztos, hogy az uniós intézményi környezet minden korábbi figyelmeztetéshez, ejnye-bejnyezéshez képest eltökéltebben viszonyul a negyedik alkotmány-módosítás következményeihez. Ma még nem látható, hogy ez a nemzetközi nyomás és eltökéltség meddig fog kitartani, de annyi bizonyosan állítható, hogy tovább, mint bármikor korábban.”*. Ám azt azért nem sejtthettük, hogy ez az előre látható 'nemzetközi nyomás' 2013 tavaszának és koranyarának minden egyes napját olyan erővel és mélységben fogja áthatni, ami miatt képtelenség lesz majd belpolitikai krónikát írni anélkül, hogy annak minden egyes fontosabb darabkáját szisztematikusan számba ne vennénk.

3. Április első napjaiban különféle kormányzati tényezők éles vitába keveredtek Kim Scheppele asszonnyal, aki az óceán túloldalán egy nagyon is befolyásosnak mondható fórumon szokatlan szókimondással, élességgel bírálta a magyar közjogi folyamatok alakulását. Megint az történt, mint ami az elmúlt három év során már oly gyakran: ha a magyar kormány elengedi a füle mellett Scheppele kritikáját, akkor az nagy valószínűséggel megmaradt volna egy szűkebb szakmai közeg számára érdekes vagy érdektelen elemzési kísérletnek. De a heves itthoni reakciók révén megint sikerült több napra a nemzetközi média témakörévé tenni/avatni egy olyan ügyet, ami önmagában soha nem lett volna ügy. Ezt a nem túl jelentős konfliktust *három okból* tartjuk mégis megemlítenedőnek. *Egyrészt*: ez az affér

kísértetiesen hasonló dramaturgiát követett, mint a (korábbi elemzésünkben már leírt) német televíziós gyermekműsor kritikájának sorsa: vagyis: hogyan lehet valami jelentéktelen ügyből nemzetközi konfliktust kreálni? *Másrészt*: az idei évben elkezdtek szaporodni és egyre kínosabb következményekkel járni a hasonló félreértéseken, túlértékeléseken alapuló esetek. (Orbán Viktor esete Angela Merkel meg nem értett példázatával, Vivienne Reding bizonyítatlan lejáratajának nevetséges kísérlete, a jelentést tevő portugál Taveres lejáratajának botorságai stb.) A baj az, hogy ezen a tavaszon több hasonló jellegű balfogást diagnosztizálhattunk, mint az előző évek során összesen. S ez lenne *a harmadrész*: életveszélyes folyamatosan kiszolgálni a nemzetközi média bulvár-igényeit olyan időkben, amikor Magyarország amúgy is szokatlan sűrűséggel kerül bele ebbe a bulvár-látószögbe. Több mint veszélyes, mert a sajtóbeliek baromi boldogan fognak lecsapni minden egyes elszólásunk, melléfogásunk, tévedésünk következményeire és tupírozzák az egekbe. Máskor mindezek tökéletesen érdektelenek lettek volna, de olyan hetekben/hónapokban szolgáltatottuk önként a nevetségessé válásunkhoz szükséges média-fűtőanyagokat, amikor egyébként is fokozott figyelem irányult hazánkra. (A vita lényegéről egyébiránt kimerítően tájékoztat a Népszabadság április 10-ei írása: *Scheppele válasza Gulyás Gergelynek* címmel.)

4. Április 12-én, Magyarországon járt a Velencei Bizottság, s többféle forrásból tájékozódott annak érdekében, hogy a hazai igazságszolgáltatással kapcsolatos gyanakvásainak bizonyítékát lássa, avagy cáfolatokra okot adó körülményekre leljen. Benyomásaik vegyes jellegűek voltak.

5. Ugyanezen a napon küldött Barroso elnök levelet a magyar kormányhoz arról, hogy jó lenne komolyan venni a Bizottságnak a Negyedik Alkotmánymódosítás (továbbiakban: **4AM**) kapcsán eddig megfogalmazott aggodalmait. Különben néhány vitatott kérdésben várható lesz a „kötelezettségszegési eljárás” megindítása. (Az az igazság, hogy ilyen jellegű eljárások az elmúlt években Magyarországgal kapcsolatosan már folytak, folynak, s több ügy is különböző fázisokba érkezett. Azaz önmagában ez az EB-elnöki levél nem jelenhetett volna túl nagy veszélyt, ezúttal nagyon közel voltunk azokhoz az időpontokhoz, amikor a megfelelő testületeknek a magyar EDP kapcsán kell döntenükhöz. S ebben a kontextusban egészen másféle jelentősége is lehetett a Barroso-levélnek.)

6. Április 17-én, Európai parlamenti vita zajlott le Magyarországról. Nem először, s nem is utoljára. Megint csak az volt a helyzet, hogy e vitának a tétjét a függőben lévő ügyek súlya adta meg. Egyébként meg... az előző estén Orbán Viktor megjelent az európai Néppárt

frakcióülésén, s megpróbált egy nappal korábban elébe menni a másnapi kritikáknak, tulajdonképpen sikerrel, mert a néppárti többség lojalitása a másnapi vita alkalmával elegendőnek bizonyult a várható elmarasztalás elhárításához. Ekkor még. (A vitában elhangzott álláspontokat részletesen ismertette a Népszabadság brüsszeli tudósítója: *Vita Magyarországról az Európai Parlamentben* címmel. NSZ. ápr. 18. Csak a véletlen egybeesések teremtette szinergikus hatások érzékeltetése kedvéért említjük meg, hogy ugyanezen a napon jelent meg – szintén a Népszabadságban – a Szalay-kör nagy visszhangot kiváltó felhívása: *Az alkotmányosság védelmében* címmel... Némi kézenfekvő illusztrációjaként annak, amit e fejezet elején megállapítottunk, hogy t.i ezen a tavaszon felismerhetetlenül keveredtek össze egymással a hasonló tárgykörű bel- és külpolitikai események.)

7. Május 7-én Rui Tavares – portugál jelentéstevő – bemutatja Brüsszelben azt a tervezetet, amely az EP állampolgári, bel- és igazságügyi bizottságának nevében javasolná Magyarország elmarasztalását az alapjogok terén folyamatosan elkövetett mulasztásai miatt. A tervezet tüstént óriási politikai viták keresztüzébe került, s majd egészen az EP-szavazás napjáig (július 3-ig) a mindennapi politikai kommunikáció szerves részévé vált. Mindenki viszonyul hozzá, a következő hetekben több mint félezer módosító indítvány is érkezett a szöveghez. (Igaz, ezeknek a harmada Gál Kinga, fideszes képviselőtől származott...) Magával a jelentéssel érdemben majd a következő fejezetben fogunk törődni, ehelyütt csak a jelentés idejét, tényét és szerepét kívántuk betájolni. S hogy a hatalmi/politikai kommunikációban mekkora szerepe lehetett ennek a jelentésnek, azt talán az a tény is aláhúzhatja, hogy az MSZP elnöksége szokatlan lépésre szánta el magát: másnap Brüsszelben tartotta rendkívüli elnökségi ülését...

A jelentés tervezetének megjelenését a hazai politikai sajtó különös figyelemmel kísérte. A kormányzati oldal kifogásairól megfelelő eligazítást nyújt Szájer József interjúja, (*Most a Fidesz kér toleranciát* címmel, Nsz. május 6.), valamint Schöpflin György „*Ez érthetetlen*” - című interjúja. (NSz. május 8.) A jelentés érdemi/szakmai tartalmának megértéséhez nagyon hasznos adalék lehet: Balázs Zoltán: *Vészcsengő* (MNcs, 05.16), valamint Uitz Renáta: *Egy új minőség hajnala* c. írása (MNCS, 05.16.) Maga a jelentést jegyző portugál politikus is többször megszólalt a hazai médiában: *Nincs szó szankcióról* (Nsz, 05.16.), illetve *A magyar trend: távolodás* (ÉS, 05.31. interjú). A netes fórumokon is számos forrás-értékű elemzést olvashattunk. Pl:

http://magyarinfo.blog.hu/2013/05/07/az_eu_oda_csap_ahova_koll

http://mandiner.hu/cikk/20130508_tavares_a_jelentes_tobbrol_szol_mint_magyarorszag

8. Május 21-én az Alkotmánybíróság elutasítja Szabó Máté ombudsman korábbi beadványát, amely a 4AM megsemmisítésére irányult. Ezzel világossá vált az is, hogy ezt a radikális alkotmány-módosítást semmiféle közjogi politikai akadállyal nem lehet feltartóztatni. (Az előzményeket jól leírja:

http://varanus.blog.hu/2013/05/05/kasza_elott_a_4_alkotmanymodositas

http://nol.hu/archivum/20130508-az_ab_elott_a_negyedik_modositas

A további részleteket illetően lásd: *Elutasították Szabó beadványát*, Nsz. 05.20.)

9. Két nappal később – május 23-án – Orbán Viktor kormányfő hangsúlyozottan ünnepélyes- és médiakörülmények között látogatást tesz az Alkotmánybíróságon. Barátságos hangnemű tájékoztatójában közli – ő közli, - hogy Magyarországon befejeződtek a közjogi viták, készen áll a Nagy Mű, és megdicséri azt az Alkotmánybíróságot, amely úgyszólván órákkal korábban bizonyult alkalmatlannak arra, hogy eredeti funkcióját teljesítse.

http://orbanviktorkor.hu/cikk/az_alkotmanyos_vitak_korszakan_tul_vagyunk, továbbá:

Orbán: A viták korszaka lezárult. Nsz, 05.24.

A gesztus bírálatáról Kolláth György: *AB: gyök kettő, irracionális szám*. Nsz. 05.27.)

10. Május végén/június elején a magyar kormány és Barroso EB-elnök között folyamatos levélváltás zajlik, amelynek napvilágra került részletei szerint Brüsszelből újra meg újra megpróbálják a magyar kormányt arra rábírní, hogy vonja vissza a 4AM legirritálóbb intézkedéseit. Válaszok, viszontválaszok, taktikai lépések követik egymást: ez a fázis nagyjából azonos a sakkból ismerhető gyalog-tologatás lépéseivel. Mindeközben Brüsszelből folyamatosan érzékeltetik, hogy várják a Velencei Bizottság jelentését... (Ami azért is érdekes, mert a VB egyáltalán nem az EB/EP szerve, hanem egy egészen más szintű fórumnak, az Európa Tanácsnak a tanácsadója. Ezt az ellentmondást a magyar kormány nem is győzi eléggé érzékeltetni. Feltehetően e fázis termékének volt köszönhető a játszmában

kulcsszereplőnek számító Viviane Redingnek az ausztriai interjúja is, amely azután annak rendje-módja szerint bejárta a szokásos reagálás/túlreagálás útvonalát is.

http://hvg.hu/vilag/20130601_Reding_alkotmany_megsertese)

11. Június 7-én a magyar kormány végre elküldi Brüsszelnek a végső választ: két kérdésben engedünk (a bírósági ügyek áthelyezhetőségének kérdésében, valamint a különadók ügyében) - egyben viszont - nem (a kampányhirdetések tilalma kérdésében a magyar kormány ragaszkodik a szuverenitásához). Egy hét látszatnyugalom következik. (Martonyi János sajtótájékoztatójáról, s a magyar kormány válaszáról ld: *Ötödik alkotmánymódosítás*. Nsz. 06.08.)

12. Június 14-én megjelenik a Velencei Bizottság jelentése, s amint az várható volt: legalább hat nagyon fontos kérdésben elmarasztalja a magyar jogalkotási/alkotmányozási gyakorlatot. Ezzel a véleménnyel nagyjából összeomlott az a hazai taktika, amely arra épített, hogy:

- a kifogásoló nemzetközi fórumok csak általánosságokban tudnak kritizálni, de nem ismerik kellően a hazai joggyakorlatot,

- a magyar 'unortodox alkotmányos megoldások' nagyon is megfelelnek az európai/nemzetközi gyakorlatnak.

A kormányzati kritikát Navracsics Tibor fogalmazta meg: *Torz velencei tükör* címmel. (HeVá. 06.15.) A jelentés részletes ismertetése megtalálható: *Feketeleves Velencéből* címmel (Nsz. 06.15.) A netes fórumok ez alkalommal is kitétek magukért:

http://hvg.hu/itthon.parlament/20130615_A_negyedik_modositasi_hianyossagokat_terem

<http://www.stop.hu/belfold/alaptorveny-a-velencei-bizottsagnak-meg-maradtak-fenntartasai/1156312/>

<http://www.origo.hu/itthon/20130615-alaptorveny-negyedik-modositasa-kritizal-a-velencei-bizottsag.html>

http://mandiner.hu/cikk/20130614_martonyi_a_velencei_bizottsagrol_enyhult_az_allaspont_de_tovab_bra_sem_ertunk_egyet

13. Június 19-én, az Európai parlament megfelelő szakbizottsága szavaz a Tavares-jelentésről, és az itt megmutatkozó szavazati arány már előrevetíti a várható parlamenti elfogadás

valószínűségét is. (*Odafigyelnek a választásra is.* Nsz. 06.20. A tudósításból az is kiderül, hogy a bizottság 31 igen, 19 nem és 8 tartózkodással fogadta el a jelentés tervezetét. Két héttel később szinte ugyanezeket az arányokat látjuk majd viszont: 701 szavazóra vetítve...)

S még egy elgondolkodtató adalék: az ENSZ emberjogi főbiztosa szinte másnap tartotta fontosnak megerősíteni a Velencei Bizottság aggályait és szólította fel a magyar kormányt a 4AM ügyében kívánatos meghátrálásra:

<http://www.origo.hu/itthon/20130618-az-ensz-emberi-jogi-fobiztosa-a-magyar-alkotmanymodositasok-visszavonast-surgeti.html>

14. Június 25-én az Európa Tanács megtárgyalja a Magyarországgal kapcsolatos monitoring-eljárás eddigi állását.

15. Július 2., 3. Az Európai Parlament, plenáris ülésén páratlanul éles szócáták közepette megvitatja a hazánkról szóló Tavares-jelentést. A jelentést 370 igen, 249 nem és 82 tartózkodással, vagyis meglehetősen egyértelmű többséggel fogadták el másnap. Orbán Viktor már ott közölte, hogy nem fogadjuk el a határozatot... A következő nap, csütörtökön a Fidesz javaslatára a magyar parlament megkezdte a magyar elutasító határozat vitáját. (Itt járunk most, amikor ezt a részt írjuk. A vitáról kimerítő tájékoztatást adott a NSZ: *Orbán Viktor: harcolni fogunk.* Nsz. 07.03. –című, egész oldalas tudósítása.) A netes fórumok a vita teljesebb megértéséhez ezúttal is gazdag háttéranyaggal szolgálnak:

<http://fn.hir24.hu/vilag/2013/07/03/tavares-jelentes-igazsag-kontra-gazsag/>

http://www.galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=220177:orban-oenock-a-hazamat-gyamsag-ala-akarjak-vonni&catid=79:kiemelt-hirek&Itemid=115

http://www.galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=220178:orban-tezisei-a-nyugatrol&catid=100:csfazekascsaba&Itemid=126

http://hvg.hu/itthon/20130703_Rui_Tavares_jelentes_strasbourg

http://nol.hu/kulfold/atment_a_tavares-jelentes

<http://www.origo.hu/itthon/20130703-elfogadta-az-europai-parlament-a-tavares-jelentest.html>

<http://mandiner.hu/tag/tavares-jelentes/>

X - X - X - X - X — X - X - X — X - X-

Ez a sok lépésből álló esemény-sorozat adja a kereteit a következő oldalak elemzéseinek. Ám azzal is tisztában vagyunk, hogy még a gondos/kronologikus rekonstrukció sem teszi lehetővé a kellő alaposágú áttekintést, mert nagyon is zavaró lehet a legkülönbözőbb fórumok, eljárások, párhuzamos tevékenysége. Annál is inkább, mert az egyes intézmények nem feltétlenül ugyanarra a problémakörre koncentrálnak akkor, amikor hazánkkal foglalatostkodnak. Ráadásul, ezek a vizsgálatok időnként egymásba érnek, mint ahogyan ez az idén a 4AM kapcsán többször is megtörtént. A továbbiakban - egy-egy bővebb bekezdésben - az egyes fórumok Magyarországgal kapcsolatos feladatait tekintjük át.

Az Európai Bizottság

- folytatja hazánkkal kapcsolatban sok éve már a 'túlzott-deficiteljárást'

(ennek részleteiről az előző fejezetben kimerítő részletességgel beszámoltunk már),

- folyamatosan eljár számos olyan ügyben, amit jogsértőnek, az Uniós joggal szemben állónak tartanak.(ezek az eljárások nem ritkák, számos országgal kapcsolatban tucatnyi hasonló ügy szokott évekig futni (magyar részről ebbe a körbe került jónéhány olyan vitatott kérdés is, amelyek egy-egy fázisban elérik az általános viták szintjét: MNB-önállóság, adatvédelmi törvény, médiatörvények, bírósági rendszer, bírák nyugdíjazása stb.)
- folyamatos vitákban áll a magyar alkotmányozás különböző fázisaival, jelenleg éppen a 4AM ügyében.

Az Európai Parlament

- több mint egy éve felkérte alapjogi bizottságát arra, hogy vizsgálja meg: a magyar joggyakorlat megfelel-e az európai alapértékeknek? (Ez az ú.n. Tavares-bizottság, amelynek a munkájáról mostanában mindenki hallott.)
- E jelentésnek a záró fázisában kell megtartani a plenáris vitát – határozathozatallal, ami július első hetében megtörtént.

Az Európa Tanács

- egészen más jellegű, karakterű fórum, ennek is van plenáris ülés-szerű közgyűlése, s ennek a monitoring-bizottsága hosszú ideje vizsgálja a magyar alkotmányos reformnak az európai szellemiséggel össze nem férő tendenciáit.
- A Tanács tanácsadó/szakmai szerve a **Velencei Bizottság**, amely szintén évekkel ezelőtt már vizsgálat tárgyává tette a magyar alkotmányozási folyamatot. A munka idén júniusban jutott abba a fázisba, amikor a végső jelentést megteszik. Bár közvetlen politikai súlya, felelőssége nincsen, de a VB szakmai tekintélye olyan erejű, amelynek okán az állásfoglalásait valamennyi egyéb európai fórum magára nézve döntő jelentőségűnek fogadja el.

Szakértők, biztosok, tisztviselők

Az imént felsorolt testületeknek, fórumoknak van néhány olyan meghatározó személyisége, akinek a beosztása/szakmai/politikai tekintélye, korábbi tevékenysége nagyjelentőségű, s emiatt mindenkor megszólalása felér egy-egy kormány hivatalos megnyilvánulásának a súlyával. Nevüket a nemzetközi média mindennapi működése alapján meglehetősen jól lehet ismerni, ami azt is jelenti, hogy a legtöbb ország kormánya igyekezni szokott velük kiegyensúlyozott, diplomáciai szintű kapcsolatot fenntartani. Valami oknál fogva az Orbán-kormány valamennyi ilyen jellegű stratégiai személlyel, döntéshozóval roppant hamar konfliktusba került, s ezt követően megpróbált velük ugyanúgy viselkedni, mint ahogyan az itthoni politikai ellenfeleivel szokott (személyes lejáratás, hiteltelenítés, hozzá nem értés bizonygatása, háttérben meghatározó gazdasági érdekek sejtetése, múltjuk firtatása stb.). Szóval mindazt, amit itthon eredménnyel művelnek másfél évtizede már. Csak az a baj, hogy mindez a nemzetközi média- és politikai térben MINDEN ESETBEN A VISSZÁJÁRA SÜLT EL. Nem véletlenül.

Ennek köszönhetően az elmúlt három évben egy-két hétre önálló nemzetközi-politikai ügyekké léptek elő az ú.n. Ollie Rehn/Viviane Reding/Rui Tavares/Nellie Kroos stb. –ügyek, amelyekből minden alkalommal katasztrofális presztízs-veszteségekkel kerültünk ki. Ezért már fel sem tűnt, amikor ezek az – eredetileg nem túl fontos – botrányok maguktól is összeálltak egy megbízhatatlan, állandóan rágalmazó és szavahihetetlen ország imázsává. Az a benyomásunk, hogy a magyar közvélemény számára mind a mai napokig eme tragikus fejlemény egyáltalán nem felismert veszély. Pedig... Az imént felsorolt fórumok, intézmények velünk szemben reflexesen gyanakvóvá vált attitűdjének ez az egyik

legfontosabb magyarázata. (Az itt néhány sorban vázolt diplomáciai gorombaságnak, természetlen hetykeségnek az iskolapéldája volt az idei májusban az az affér, amikor Orbán Viktor tudatlanság, félreértés, felkészületlenség okán keveredett teljesen fölösleges presztízis-konfliktusba Európa - számunkra - legfontosabb vezetőjével, Angela Merkellel.

(A képtelen történet részleteit illető források: *Über alles*. Heti Válasz, 04.04., valamint:

http://velemenyevezet.blog.hu/2013/05/14/orban_miatt_csukloztat_minket_az_europai_unio

http://velemenyevezet.blog.hu/2013/05/17/mi_a_valodi_baja_merkelnek_az_orban-kormannyal

http://mandiner.hu/cikk/20130520_kiakadtak_orban_szavain_a_nemetek)

2.1. Néhány általánosító jellegű következtetés

Felsoroltunk hat intézményes fórumot, valamint egy emberi/szubjektív összetevőt. Olyanokat, amelyeknek az elmúlt időkből kitüntetett szerepük lehetett a hazánkról formálódó nemzetközi kép alakításában/alakulásában. *Ez a hét tényező* a 2013 tavaszi, kora nyári hónapokban minden korábbi időszakhoz képest aktívabb hatású volt, részben, mert az egyes fórumok munkálatainak befejezése nagyjából ugyanabban a periódusban történt, ezért a nemzetközi médiaterben egymás mondandóinak negatív következtetéseit törvényszerűen erősítették fel. Kellett azonban még valami: a magyar fél eltökélt együttműködés-képtelensége, s a bírálatok lényegének megértése iránti tökéletes alkalmatlansága. A kényszeres függetlenségi giccek olyan mértékű túlhajtása, aminek okán elterjedt hazánkról a nemzetközi normák iránti érzéketlenségünk rendíthetetlen és megváltozhatatlan mivolta.

Sokan megírták már, s kénytelenek lesznek még nagyon sokszor megírni, hogy: ennek az érthetetlen/kötözködő magatartásnak nem annyira külföldön kell keresni a nyitját, hanem – itthon. Ezek a gesztusok, nagyképűsködések, kivagyiskodások mind-mind annak a hazai – meglehetősen széleskörű – választói tömbnek szólnak, akik az elmúlt három évben kitarítottak az Orbán-kormány támogatása mellett. A kormányfő úgy véli, hogy leginkább a folyamatosan kuruckodó, függetlenségi, a nemzeti büszkeséget minden körülmények között érvényesíteni akaró magatartással már teljes mértékben a következő évi választási kampányt szolgálja. Lehet. Az is lehetséges, hogy e mentalitásnak itthon akár még a győzelmet is elősegítő nagyságrendű tábor van. S ha ez így van, csakis azért lehetséges, mert Orbán Viktor lassan egy évtizede minden elképzelhető eszközt bevetett annak érdekében, hogy ez így legyen. Nem lehet Magyarország miniszterelnökét azzal a szemforgató képmutatással mentgetni,

miszerint ő csak kiszolgálná/kihasználná azt a kulturális miliőt, közérzetet, közhangulatot, amely Európával szemben nagyon is gyanakvóvá vált. A folyamatok egészét figyelembe véve inkább fordítva áll az igazság: azért lehetséges ilyen közhangulat, mert Orbán Viktor az ország legerősebb, leghatékonyabb politikai hátterét (a Fideszt és a kormányzást) évek óta eme hangulat folyamatos kitermelésére és fenntartására használja. (A további kérdés természetesen az lenne: miért teszi mindezt? A későbbiekben megpróbálunk majd erre is választ találni.)

Távrolról sem szeretnénk azt állítani, hogy a megidézett fórumoknak és szereplőknek minden kérdésben feltétlenül igazuk lett volna. De a 2013 derekára kialakult körülmények között majdnem mindegy, hogy van-e bármiben nekünk is igazunk, mi az igazságtartalma a másik félnek, mert a hivatalos magyar politika alapjaiban diskurzus-képtelen. S e szomorú, terméketlen folyamatnak mindennél ékebb illusztrációja lett a július elejei strasbourgi két nap. Meg az utána következő budapesti parlamenti reakció.

A július másodikai/harmadikai kétnapos strasbourgi magyar produkció önmagában is megérne egy kisebb könyv-terjedelmű elemzést, csatoljuk ehelyütt mellékelve Orbán Viktor mindkét beszédét, azt is, amit a vitában elmondott, és azt is, amit a vitában elhangzott válaszként előadott.

<http://www.facebook.com/photo.php?v=10151681612279836&set=vb.298090296092&type=3&theater>

<http://www.facebook.com/photo.php?v=10151681784659836&set=vb.298090296092&type=3&theater>

<http://www.fidesz.hu/index.php?Cikk=193794>

http://nol.hu/kulfold/atment_a_tavares-jelentes

<http://www.origo.hu/itthon/20130703-elfogadta-az-europai-parlament-a-tavares-jelentest.html>

<http://mandiner.hu/tag/tavares-jelentes/>

Azért is tanulságos e két beszéd - valamint a kormányzati interpretációk – böngészése, mert mind a miniszterelnök, mind pedig a kormányzati oldal valamennyi megnyilvánulása tökéletes foglalatja lett az évek óta folyamatosan alakított Új Magyar Külpolitikának, amelynek vezérmotívuma a függetlenségi eszme minden körülmények között történő hangsúlyozása lett. A külpolitika ezúttal sem ért véget a messzi Strasbourgban, hanem azonnal folytatódott itthon, a T. Házban. Július negyedikén/ötödikén most már az itthoni

közönség előtt adódott elő mindaz, amit Orbán Viktor a hét első két napján az Európai Parlamentben bemutatott:

- megállás nélküli parttalan vádaskodás az Unió egészével szemben,
- állandó párhuzamok a korábbi (moszkvai) megszállók és a mostani (európai) diktátorok/diktátumok között,
- szünet nélküli hivatkozás a magyar nép egészségének érdekeire, a magyar nép megvédése érdekében kifejtett erőfeszítésként való feltüntetése saját politikai akcióinak,
- az összes uniós kritikának a leegyszerűsítése két tényezőre: az európai baloldal összeesküvésére, valamint a nyugati multik érdeksérelmeiért való felháborodásra,
- az itthoni kritikusok mintegy hazaárulóként való feltüntetése,
- a saját (egyébiránt széles körben elutasított) fellépések szédületes sikerként való feltüntetése.

Azt is mondhatnánk, hogy e júliusi néhány napban történelmi jelentőségű előrelépés tanúi lehettünk: megszűnt ugyanis az eddigi kettős beszéd gyakorlata... 2010 óta az volt ugyanis a jellemző, hogy az imént felsorolt érvek többnyire szétváltak, s valamennyi vádnak megvolt a hazai, illetőleg a külföldre szánt, lágyabb változata. S utólag minden esetben szabadon lehetett lavírozni a kétféle értelmezési lehetőség között. 2013. július első hetében Orbán Viktor és kormánya, pártja feladta a kettős beszéd luxusát. Minden külpolitikai természetű állításukban az eddig inkább belpolitikai igényeknek megfelelő (amúgy lényegesen lebutítottabb...) változatot kezdték alkalmazni. A kormányfő e két-három napban szokatlan sűrűséggel fordult meg különféle közéleti és médiaforumokon, s mindenütt ugyanazt a szólamot fújta: jól tesszük, ha nem fogadjuk el az EP-határozatot. Ez persze azt is jelenti, hogy a választásokig hátralevő egy évben a magyar kormányzat nem fog semmiféle kritikai/korrekciós igénynek eleget tenni. A magyar kormány csakis a magyar emberek érdekeit fogja szem előtt tartani, s hogy mi lenne ez az érdek, azt természetesen ez a kormány tudhatja - egyedül és kizárólagos módon.

<http://www.vg.hu/kozelet/politika/keso-esti-nagy-veszekedesbe-torkollo-vita-folyt-a-tavares-jelentesrol-407165>

http://orbanviktork.hu/cikk/sulyosan_serti_magyarorszag_fuggetlenseget_a_tavares-jelentes

http://orbanviktork.hu/cikk/a_tavares-jelentes_csorbitana_magyarorszag_szuverenitasat

http://orbanviktork.hu/cikk/a_tavares-jelentes_egy_baloldali_akcio

Szükség is lehetett erre az eltökéltségre, mert a frakció egészét is rá kellett venni arra a példátlan lépésre, hogy parlamenti határozatban ítélik el az Európai Uniót - Európa-ellenes magatartása miatt... A nagy mutatvány sikerült.

2013. július ötödikén a magyar parlament 269 igen-szavazattal elfogadta az alábbi mellékletben olvasható határozat szövegét. „A Magyarországot megillető egyenlő bánásmódról” szóló határozatában a magyar parlament felszólítja a magyar kormányt, hogy semmiképpen se engedjen az Európai Unió nyomásának, ne hagyja csorbítani az országunkat megillető jogokat, és folytassa a magyar családok/emberek érdekében folytatott eddigi politikáját.

http://static.fidesz.hu/download/201307/ogy_hat_eu0704_H11729_2774.pdf

<http://www.origo.hu/itthon/20130705-a-parlament-elfogadta-a-tavares-jelentesre-valaszkent-benyujtott-hatarozatot.html?source=hirlevel>

Azt természetesen nem állíthatjuk, hogy ezt a példátlan lépést a hazai közvélemény egyöntetű lelkesedéssel helyeselte volna, olyannyira nem, hogy még a médiára nézve sem igaz ez a feltételezés. Se szeri, se száma nem volt azoknak a szakértői, külpolitikai megfigyelői, s egyéb kommentároknak, amelyek e – nagyon is kontraproduktívnak tűnő – lépés veszélyeire figyelmeztettek. A részletek ismertetését mellőzve, csatolunk mellékletként egy csokornyit ama véleményekből, miszerint Magyarország ezzel az új ellenállással és nyílt szembeszegüléssel olyan veszélyes útra lépett, amelynek későbbi kellemetlen következményeit ma még felmérni sem lehetséges.

<http://www.origo.hu/itthon/20130705-a-parlament-elfogadta-a-tavares-jelentesre-valaszkent-benyujtott-atarozatot.html?source=hirlevel>

http://hvg.hu/velemeny.nyuzsog/20130705_Europa_bekaphattya#utm_source=hirkereso&utm_medium=listing&utm_campaign=hirkereso_2013_7_5

http://hvg.hu/itthon/20130705_Tavares_jelentes#utm_source=hirkereso&utm_medium=listing&utm_campaign=hirkereso_2013_7_5

http://nol.hu/belfold/20130706-ennek_sulyos_kovetkezmenyei_lesznek?ref=sso

http://nol.hu/belfold/20130706-orban_ur_nem_erti

<http://www.atv.hu/belfold/20130705-bokros-lajos/hirkereso>

<http://www.atv.hu/belfold/20130705-scheppele-elsopro-vadirat-a-fidesz-alkotmanyos-forradalma-ellen>

<http://444.hu/2013/07/05/haboruba-megyunk-a-pici-rezsiert-vagy-mi/>

3. Közbeeső zárszóként

Mi lehet-e mind kiismerhetetlenebbé bonyolódó külpolitikai gyakorlat értelme, lényege? Tudunk-e már 2013 nyarán kielégítő válaszokat találni a magyar kormányzatnak a nemzetközi környezetéhez fűződő, egyre zavarosabb viszonyáról összegző megállapításokat tenni? Talán, igen. Megkíséreljük *hat pontban összefoglalni* az e kérdésben feltétlenül mélyebb vizsgálódást igénylő *csomópontokat*. (Ezt annál is inkább megtehetjük, mert éppen ebben a negyedévben feltűnően megszorodtak a magyar külpolitika általános problémáit leíró/elemező írások, közlemények, interjúk. E gazdag háttérből olyan tucatnyi forrást használunk fel az összegzőkhöz, amelyeknek viszonylag könnyű a fellelhetősége.)

Nem kétséges, Magyarország évek óta a nemzetközi s ezen belül a szűkebb, uniós politika keresztüzében él. Részben a napi események megtévesztő látszatain messze túlmutató okokból, részben saját, többnyire fölösleges konfliktusokat generáló döntései miatt. Részben pedig az egész nemzetközi érintkezési szokásokat felülíró, új jelenségek kellően fel nem dolgozott, meg nem értett sajátosságai okán.

1. Az ellenzéki (többnyire baloldali) válaszok a legtöbbször a tárgyalás-képtelenséggel, a méretarányunk érzékelésének hiányával, a Fidesz szűkebb érdekcsoportjainak érdekeit a nemzet általános érdekeivel történő összezavarásával magyarázzák mindezt. (Eme érvelés részleteit megtalálhatjuk pl. az alábbi két írásban: Kovács László: *Ki védi az emberek érdekeit?* Nsz. 05. 09. , valamint Jávor Benedek: *Európa: ide tartozunk.* NSZ. 05.09.)

2. A kormányzati szempontokat időről időre összefoglalja néhány olyan tisztviselő, közíró, politikus, akiknek a munkáiból viszonylag egyértelmű kép rajzolódik ki:

- A hazai baloldal soha nem volt képes elfogadni a 2010-es választások történelmi eredményeit, s ehhez a destruktív hozzáállásához kellő erejű szövetségesekre talál nyugati elvbarátaik között. Különösen igaz mindez az európai parlamenti szócsaták világában.
- Ehhez a bizalmatlansághoz számos alkalommal társulni tud mindazon nyugat-európai nagyvállalatok, multicégek lobbijereje, amelyeknek érdekeit a magyar kormány az elmúlt három évben többször is eredményesen megsértette gazdaságpolitikai újításaival.
- Mindehhez kapcsolódik a nyugati média felfokozott botrányigénye, megtoldván azzal az új keletű jelenséggel, miszerint a Nyugatnak az utóbbi

években szüksége van arra, hogy a kisebb súlyú országokban bűnbakokat találhasson az integrációs folyamat megakadásának magyarázataként.

- Szervesen társul hozzá a hagyományos tájékozatlanság, felszínesség és történelmi eredetű bizalmatlanság, mint megalapozatlan fensőbbiségtudat.
- Egyébként is, számos nyugati országban választásokra készülnek, s a belpolitikai törésvonalakat szívesen vetítik ki a külső érintkezési kapcsolataikra. Ezért sok esetben a maguk belpolitikai háborúikat vívják - mivelünk... (Az itt összegzett álláspontokat igen hitelesen lehet rekonstruálni az alábbi forrásokból: Szájer József-int: *Most a Fidesz kér toleranciát*. NSz. 05.06. G. Fodor Gábor: *Brüsszel és Budapest*. HeVá. 05.02. Kumin Ferenc: *Az újságírók nem értik...* NSz. 04.12. Navracsics Tibor: *Torz velencei tükör*. HeVá, 06.27. S a Tavares-jelentés kapcsán már idézett Orbán Viktor beszédek mindegyike is igen fontos forrás e problémakör kormányzati interpretációjának megértéshez.)

3. Diplomáciai eredetű – szakmai jellegű – magyarázatok. A magyar külpolitika céljai, prioritásai, eszközzrendszere nincs rendesen végiggondolva, ezek a legtöbbször alá vannak rendelve a pillanatnyi érdekek szeszélyeinek. Köszönhető mindez jórészt annak, hogy a hagyományos diplomáciai műhelyek kiszorultak a külpolitika formálásából és a kormányfői környezet kevésbé felkészült kedvencei jutnak rendre domináns szerephez olyan kérdésekben is, amelyekben nem rendelkeznek szakmai kompetenciával. Mindezek következtében a magyar külpolitikai reakciók nagyon is kiszámítható, alacsony szintű manipulációk sorozatává süllyedtek le, olyanokká, amelyeket ma már sehol nem vesznek komolyan. (A szakmai érvekhez lásd: Korányi Dávid: *A magyar külpolitikai közéről*. NSz. 04.08, valamint: Balázs Péter interjúja: *Mit gondol a Nyugat Magyarországról?* 168 óra, 06.06.

4. Kutatói, elemzői válaszok.

A Mag-Európa és a Perem-Európa viszonya a 2008-as válság kitörése óta folyamatos terhelésnek van alávetve, s ebben a folyamatban Magyarországnak egyre kevésbé maradtak partnerei: Mára már egyetlen komolyan vehető szövetségese nincs, ezen belül különösen fájdalmas kérdés a német/magyar-viszony alakulásának mikéntje. A régiónk egészén belül is mélyreható, számunkra többnyire kedvezőtlen átrendeződések figyelhetők meg, s ebben az újjáalakuló rangsorban váratlanul kedvezőtlen tényezőkként

hatnak a rendszerváltás két évtizedének felgyűlt, meg nem oldott, rosszul megoldott hazai viszonyai is. A kormányzat sajnos nemigen érti ezeket a bonyolult folyamatokat, s rendre összekeveri a belpolitikai/napi érdekeket a tágabb, és hosszabb távon ható külpolitikai/stratégiai érdekekkel. (Fontosabb, a témakörünket érintő elemzések: Tamás Pál: *Perem-Európa és a válság*. ÉS.05.17. Lengyel László: *Nyugaton a helyzet változóban*. Nsz. 05.18. Inotai András: *A tudatfertőzésről*. Nsz. 04. 27. TGM: „Magyarország” és „Európa”, És, 06.14.)

5. Mi, mint összegző/kronikaíró kortárs-tanúk úgy véljük, hogy az imént röviden ismertetett tényezők mindegyikét érdemes tüzetesebb megfontolás tárgyává tenni, hiszen nem annyira egymást rontó, mint inkább kiegészítő, egymást erősítő álláspontok/magyarázatok. Együtt adják ki a teljesebb igazságot, még akkor is, ha nem mindegyik tényezőnek tulajdoníthatunk ugyanolyan súlyt, s az egyes magyarázatok nagyon is eltérő általánosítási szinteken ragadják meg a lényegét.

A lényeg azért megkerülhetetlenül az, hogy Magyarországnak ilyen méretű ellenszennvel, ilyen mélységű bizalmatlansággal és elszigetelődéssel az elmúlt száz év során nem sokszor kellett szembesülnie. S e tény jelentőségén nagyon kevésbé változtat az, hogy mely tényezőknek tulajdonítunk kisebb vagy nagyobb jelentőséget. Természetesen, a továbblépést illetően már nem így áll a helyzet.

4. Ellenzéki dilemmák, közeledések és távolodások

Első negyedévi elemzésünkben is önálló fejezetben próbáltuk meg áttekinteni az ellenzéki pártok 2013 első hónapjaiban kifejtett erőfeszítéseit. Tettük mindezt abból a megfontolásból, hogy alig egy évvel vagyunk a következő választások előtt, s ebben a periódusban már úgyszólván minden belpolitikai fejleményt kénytelenek leszünk a leendő kampányharcok tükrében elemezni. Az év derekán, júliusban eme megfontolásnak még fokozottabb erővel kell súlyt adnunk, de azért... Azért... a folytathatóság, meg a dolgok logikájának követhetősége érdekében mégiscsak idéznénk negyedévvél korábbi összegzőnk ide vonatkozó, záró következtetését: *„Az eddig bemutatott, meglehetősen széttagolt és sokszínű ellenzéki táborból mégis lehetséges az év végéig olyan jellegű és méretű politikai összefogásnak kikerekednie, amely képes lenne a győzelem jegyében felvenni a versenyt a Fidesszel. Mostani beszámolónkban mindenekelőtt a belső problémák, az összefogás kialakításáig megoldandó problémák bemutatására koncentráltunk, már csak azért is, mert*

maguk az érintetek 2013 első hónapjaiban szintén e kérdések előtérbe állításában mutatkoztak aktívnak.”

Ha áttekintünk a márciustól eltelt hónapok eseményein, akkor az iménti idézetet egyetlen szó megváltoztatása nélkül újra megírhatnánk. Az ellenzéki oldalon meghatározó jelentőségűnek gondolható erők mindegyike továbbra is belső problémáival, s a leendő összefogás részleteinek értelmezésével volt leginkább elfoglalva. Pedig. Ez volt az a negyedév (és ezt már az unalomig terjedő részletességgel mutattuk be), amikor Magyarország egyetlen napra sem került ki a nemzetközi érdeklődés fókuszából. Ez volt az a negyedév, amikor a hazai média a trafikbotrány ezernyi részletével volt elfoglalva, s amikor a kormány minden elképzelhető eszközzel tudatosította a magyar népben a rezsicsökkentés áldásos hatásait. Vagyis lett volna miben versengeni, nemcsak egymással, hanem a kormányzati oldallal is. Az ellenzéki összefogás oly erővel áhított folyamatát azonban továbbra is kemény feltételként korlátozta az a talány, amit múltkori összefoglalónkban – az imént idézett bekezdés folytatásaként - így fogalmaztunk meg: *„A látható konfliktusok mögött meghúzódik azonban egy nagyon komoly, s ez idő tájt legfeljebb csak elméletileg megválaszolható kérdés. Erre a kérdésre a főszereplők különféle válaszokat adnak: **kikkel lehet legyőzni a Fideszt?** Az MSZP szerint a legfontosabb az egykori baloldali szavazótábor újbóli összefogása, választói tömbbé szervezése. Az LMP szerint a Fideszben csalódottakat kellene egy táborra egyesíteni, meghaladván a 2000-2010 közötti polarizáció egészségtelen következményeit. Az E14 részben elfogadja mind a két alapállást, de szeretné azokat egyesíteni. (Kell a teljes baloldali szavazótábor, de az is kevés lenne a győzelemhez.) A Gyurcsány-vezette DK szerint minden, Orbánékkal szemben álló politikai erőt egy választási táborra kell egyesíteni. (Csak azt nem szeretnék belátni, hogy eme vágy teljesülésének egyik legfontosabb akadályát éppen ők jelentik.) A kormányzati oldalon eddig úgy tűnik, hogy a Bajnai-féle változattól tartanak leginkább, mert az elmúlt négy-öt hónapban nagyobb ösztüzet, rágalmat, negatív kampányrohamot indítottak ellene, mint három év alatt összes ellenfelük ellen együttvéve. Persze, ezzel egyúttal azt is elősegítik, hogy 2014-ben tényleg Bajnai legyen az elsőszámú kihívó.”*

2013 nyarán változatlanul megválaszolhatatlan talány, hogy a mégoly erősen kikövetelt ellenzéki egységnek vajon milyen méretű lenne a támogatottsága? Kiket tudna egy ilyen egység maga mögött tudni, s egyáltalán: a választók mekkora nagyságrendje lenne elegendő és szükséges a Fidesz leváltásához? E tétovaságnak némileg az is oka, hogy a Fidesz a rezsicsökkentő kampánnyal éppen ezekben a hónapokban érzékelhetően javítani tudott

korábban stagnáló támogatottságán, a nyár elejei mérések szerint a kormányzó párt csaknem kétmillió potenciális szavazótábort tudhat maga mögött. Az ellenzéki pártok (a Jobbik támogatóit figyelmen kívül hagyva) legfeljebb 1.6 -1.7 milliónyi szavazói bázisra számíthatnak. Ám a probléma igazi magva ezúttal sem az, hogy a látható – néhány száz ezernyi –különbség sok, vagy sem? Átfordítható-e, avagy sem?

Az itt összegzett tétovaságnak ezekben a hetekben meglehetősen széles irodalmi háttere termelt, érdemes e sokaságból néhány olyan írást kiemelni, amely viszonylag pontosan érzékelt a nyitva maradt kérdések nyomán tatóngó politikai veszélyek természetét:

- *Ellenzéki dünnögések /Mester Ákos. 168 óra, 04.11./*
- *Társasjáték/ Tamás Ervin, NSZ. 05.03./*
- *Ha ez így marad /Krekó Péter-int. 168 óra, 06-06./*
- *Baj van /Tamás Pál. Nsz, 06.17./*

Továbbra is az a nagy-nagy – és, véleményünk szerint a jövő alakulása szempontjából nézve *sorsdöntő jellegű* – kérdés hogy a ma még tartózkodó, millió nagyságrendű, folyamatosan „bizonytalanoknak” nevezett választópolgárt mivel és hogyan lehet majd aktív részvételre bírni. Ez az a dilemma, amire az ellenzék sem külön-külön, sem pedig együtt az elmúlt negyedév során nem tudott választ és /vagy megoldást találni. Pedig iszonyú erővel keresték a lehetséges, s minél szélesebb körök számára elfogadható megoldásokat. Talán az is lehetett a gond, hogy az – előbb általunk sorsdöntőnek minősített – alapkérdést állandóan szétördelték kisebb-nagyobb rész kérdésekké - s a nagy-nagy egyeztetési hullámok során rendre belefeledkeztek ezek titkaiba. Ezáltal pedig kívülről úgy tűnt, mintha az alapkérdést rendszeresen szem elől tévesztették volna.

A világosabb kép érdekében tekintsünk röviden át a március után elmúlt hónapok megvitatott kérdéseire és az eddigi egyeztetési folyamat legfontosabb állomásaira.

4.1. A feltett, újból és újból megvitatott kérdések listája

A listát a következő pontok teszik ki:

1. Ki legyen a közös miniszterelnök-jelölt? Mi szól Bajnai jelöltsége mellett, s melyek lehetnének a Mesterházy melletti érvek? (Nem kell talán külön jelezni, hogy a média minden egyes alkalommal erre szeretett volna választ kapni, az érintettek pedig nem

voltak kellően körültekintőek, felkészültek és mindenekelőtt: kellően bölcsék ahhoz, hogy képesek lettek volna ennek az eleve megosztó kérdésnek a maga helyén történő megtárgyalására és visszaszorítására. Ezért ez a vagy-vagy-kérdés lett 2013 eddig eltelt félévében az ellenzéki tábor alkalmatlanságának, reménytelenségének a szimbóluma. Az időhúzás terjedő ingerültséget termelt, az ingerültség pedig a legrosszabbat, ami a politikában megtörténhet: türelmetlenséget és csodavárást. (E közös jelölt-keresésnek ezen a későtavaszon nagyon nagy irodalma termelt, s csak a legjellemzőbb álláspontokat jól jellemzőek közül hivatkozunk ehelyütt néhány tételre: *Nyitott kérdés* /Török Gábor, HeVá, 04.04./ *Ellenzéki tévhitök és realitások* /Bölcskei Balázs, NSZ, 06.15./ *A miniszterelnök-jelölt dilemma feloldása* /Pataki Pál, Nsz., 06.27./ *Farkasszem* /Borókai Gábor, HEVá, 05.16./

2. Lesznek-e az egyéni választókerületekben közös jelöltek? S ha igen, akkor mi lesz a kiválasztásuk módja? (Ez már sokkal fontosabb kérdés, s valóban olyan jellegű, amelynek eldőlten múlhat az egész választási siker/kudarca. Akik megismerkedtek az új választási rendszerrel, azok nagyon jól tudják, hogy – szemben az előző húsz év gyakorlatával - ezúttal az egyéni mandátumokat egy fordulóban, s egyszerű többséggel lehet megszerezni. S az az erő, amely legalább 65 egyéni képviselői helyet megszerez, az eleve parlamenti többséghez jut. Fordítva azonban nem megy. Hiába a listás győzelem, ha nincs elegendő egyéni győzelem.) Meggyőződésünk, hogy ez a leendő ellenzéki győzelem/vereség kulcsmozzanata, s talán az egész hazai médiát is minősíti a tény: erről a kérdéstről tizedannyi írás, elemzés sem látott napvilágot, mint a miniszterelnök-jelöltségről... A kevés kivétel közül: Boros Tamás: *Az összefogás apró betűs részletei*. NSZ. 05.23. Bauer Tamás: *Versenyfutás a medve bőréért?* MaNcs.06.20. Tamás Pál: *Baj van*. Nsz. 06.17.)
3. Hogyan legyen ellenzéki egység: közös listával, vagy külön listákkal, s a választások után egyesített frakciókkal? Ez már sokkal bonyodalmasabb politikai játék, s nem véletlen, hogy éppen ebben van az MSZP és az E 14 között az egyik legélesebb véleménykülönbség. (A szocialisták mindenképpen közös listát szeretnének, számos praktikus megfontolásból. Az E 14 társult szervezetei viszont szeretnék magukat külön is megmérettetni, nem kis részben abból a megfontolásból, hogy egy külön listán Bajnai erősebb húzónév lehetne, mintha a szocialistákkal indulna közös listán. Sőt... a

„szocialista” közös jelleg sokakat éppen elriasztana... Egyébként, mind a két érv mellett szólnak komoly és behatóbb vizsgálódást igénylő körülmények)

4. Milyen méretű összefogásra lesz szükség? Kell-e helyet biztosítani a kisebb pártoknak? S ha igen, akkor a listákon, vagy már az egyéni jelöltek között is? Magyarán: mi legyen a mostanában jelentkező „egyszázalékos” kispártokkal? Bokros Lajos MMM-pártjával? Fodor Gábor újliberálisaival? Schmuck Andor örök fantompártjaival? S ezen belül egy újabb alkérdés: kinek legyen szövetségese a DK? Ki blamáltassa inkább magát Gyurcsány Ferencsel? S megengedhető-e annak a 2-3 százaléknak az elvesztése, amit az ő pártjának a hiánya okozna?
5. Hol és mikor kell mindezekről dönteni? Lehetséges-e az MSZP/Együtt-tárgyalások során határozni róluk, vagy – egyenként, mindegyikükkel kell egyezkedni? Be kell-e őket is vonni a közös program-egyeztetés folyamatába? S ha igen, akkor, hogyan lesz mindebből közös program?
6. Mi lehet az optimális határidő? Ha túl korán lesz meghirdetett szövetség, akkor az kívülről könnyebben megbontható - ha túl későn rajtolnak, akkor meg nem lesz idő megismertetni a szövetséget a választókkal... (A kérdések politikai következményeit igen részletesen elemzik a – már hivatkozott- Tamás Ervin, Bölcskei- , Bauer- és Tamás Pál-írások.)
7. Mint látható, ezek a kérdések valamennyien visszavezethetőek arra az alapvető dilemmára, hogy a Fidesszel szembeni választási tömbnek milyen karaktert kellene leginkább megformálnia. Baloldalit? A politikai középről két irányba terjeszkedni képest? Avagy - mindenek előtt az Orbán-kormányban csalódottakat kellene megcélozni? A kézenfekvő válasz természetesen az, hogy e fönti három karakter mindegyikére szükség lenne, de nagyon nem mindegy, hogy miféle politikai/választási szövetség tud leginkább eleget tenni valamennyi fontos igénynek.

Az imént vázlatosan ismertetett feltucatnyi kérdés 2013 júliusában történő ismételt megfogalmazhatósága egyébiránt azt is jelenti, hogy 2012 második felének két nagy, egymással versengő ellenzéki foratókönyve szép csöndben elenyészett. Az egyiket a szocialisták dédelgették, ennek a lényege az volt, hogy az MSZP – az élén: Mesterházyval –

képes lesz összegyűjteni a csalódott egykori baloldali választók akkora nagyságrendjét, amivel a Fidesz legyőzhető lesz. S ebben a folyamatban a többieknek az időben történő alkalmazkodás lehet a szerepük. Ez az elképzelés arra a tagadhatatlan sikerre építhetett, ahogyan Mesterházy Attila konszolidálta pártját, s amely párt elvitathatatlanul az ellenzéki oldal legerősebb, infrastrukturális hátterét, médiakapcsolatait tekintve is legerősebb tényezőjét jelenti. Legerősebbet, de a Fidesz legyőzéséhez nem elegendő erőt. S ahogyan az idő vészesen telik, úgy vált egyértelműen beláthatóvá, hogy a megerősödött támogatottságuk legfeljebb a 2010-es katasztrofális vereséghez képest jelenthetett előrelépést. (A szocialista forgatókönyv részleteiről nagyon informatív elemzés Rényi Pál Dániel Mesterházy Attiláról írott politikai portréja: *Kivárta a sorát*. MNcs. 05.16, valamint Tamás Ervin: *Társasjáték*. c. elemzése NSz.05.03.)

A másik forgatókönyv nagyjából 2012. október 23-a után lett népszerű, s Bajnai Gordon fellépéséhez fűződött. Az E 14 olyan ernyőszerűsítésnek indult, amely alatt megtalálhatná a helyét valamennyi olyan politikai erő, amely szemben áll a kormánnyal. Ez a stratégiai is a bizonytalanok, a pártoktól tartósan távolságot tartók szokatlanul magas – és állandó nagyságrendjére épített. Nem is alaptalanul. Aztán ezt a reménykedést az ellenzéki oldalon belüli elfogadás hiánya hónapokon belül felmorzsolta. Itt maradt viszont és időközben párttá vált Bajnai mozgalma. Olyan párttá, amely az ellenzéki térfél második számú tényezőjeként kivívta magának azt a jogot, hogy a hátralévő hónapok során az MSZP kénytelen legyen vele folyamatosan úgy számolni és egyezkedni, mint kényszerű szövetségeseivel. (A Bajnai-projekt belső problémáiról hasznos részletekkel szolgálnak a már említett Bölcskei-, Tamás Ervin-, Tamás Pál-, és Borókai-írások.)

Itt tartunk most, s nem érdektelen az ide vezető út néhány, az elmúlt hónapok megtett reprezentatív lépését utólag megemlítenünk.

1. Április 27-én, Bajnai Gordon elment az MSZP választmányi ülésére, ahol – a kiszivárgott hírek szerint – nem kis viták után elfogadtak egy négy pontból álló együttműködési megállapodást. A lényege inkább emlékeztetett egy előzetes meg nem támadási egyezményre, merthogy megígérték: nem fognak a későbbiekben egymás rovására terjeszkedni. S ami még fontosabb: megegyeztek az egyéni választókerületekben történő közös jelöltállítás felől is.
2. Nem kellett hozzá néhány nap, s Mesterházy Attila május elsejei beszéde nyomán hamar kiderült, a megállapodást egészen másképpen értelmezik a Jókai utcában, mint

Bajnai környezetében. Az MSZP továbbra is úgy érti, hogy ők fogják irányítani az ellenzéki összefogást.

3. Néhány hétig eltartó árnyékbokszolás után a két párt megint eljutott a folyamatos és tárgyyszerű egyezkedések szintjére. *(Ennek az időszaknak kitűnő és sokat mondó dokumentumai azok a nagy terjedelmű, egész oldalas interjúk, amelyeket a két politikus ekkoriban adott a Népszabadságnak: "Nélkülünk nincs kormányváltás"- címmel Mesterházy Attila (NSz. 05.30.), illetőleg "Rendbe akarom tenni az országot"- Bajnai Gordon interjúja (NSZ. 06.14)).*

Június közepén – 14-én és 16-án – újabb nyilvános levélváltásban tisztázták a további együttműködés lépéseit és feltételeit. Egyébként ezekben a hetekben a hazai politikai elemzők ezt a helyzetet rendre az amerikai előválasztások azon szakaszához hasonlítják, amikor a demokrata, illetőleg a republikánus elnökjelöltet kitermeli magából az adott pár közege és kultúrája.

4. Június utolsó hetében hirtelen felgyorsultak a folyamatok. 22-én, szombaton Mesterházy látogatott Bajnai főhadiszállására. Ezúttal sikerült megállapodni a későbbi tárgyalások menetrendjéről, és ami még inkább hírértékű volt: mind a két fél elképzelhetőnek tartotta azt, hogy a másik párt vezetője legyen a majdani közös lista vezetője. A későbbi menetrend egyeztetése nyomán arra is remény nyílt, hogy a nyár végéig elkészülhet a két szervezet által közösen elfogadott választási program. Ez pedig a – csaknem egy évig tartó helyben járás után - igen jelentős előrelépés lehetne. (Több mint érdekes adalék, hogy éppen ezen a hétvégén találta közölni a Népszabadság a korábbi szocialista pártelnök, Lendvai Ildikó írását arról, hogy az igazi nehézségek egy esetleges győzelem után jelentkeznének, mivelhogy e baloldali tábor identitás-világa, s eme új identitás kialakítása érdekében eddig tett erőfeszítései nem érik el a versenyképességi küszöb alsó értékeit sem. Igaz, ebben az elemzésben ő négy területen/kérdésben konkrét – és megvalósítható – elképzeléseket is felvázolt. Ld: *Lendvai Ildikó: És utána?* . NSz. 06. 21,)

5. Másnap, vasárnap délben a két politikus együtt jelent meg Farkasházy Tivadar hagyományosnak mondható – de éppen egy évtizede szünetelő -, szárszói találkozáján. A mintegy hatszáz, közismert értelmiségi előtt egyértelműen úgy léptek fel, mint akik egy létező politikai szövetség egyenrangú vezetői. (A találkozóról számos félreértelmező, félrevezető, részben szervezett médiakampány adott meglehetősen torz képet. Mi végig ott voltunk, szerepeltünk is, ezért érthető, ha a mi

Szárszó-képünk nagymértékben eltér a botránykeltésre orientálódott, napi, hírtermelő folyamatok által bemutatott lenyomatoktól.)

Eddig jutottak a felek. A tanulmányunk írásakor elérhető legutolsó hírek szerint a június végén megkezdett tárgyalások az eredetileg remélnél valamivel lassabban haladnak. Ami annak függvényében még érthető is, ha azt is tudjuk, hogy a felek éppen a 106 egyéni választókerületben elindítható közös jelöltek listája fölött vitatkoznak: vagyis valóban alapkérdésekben kell ezúttal dönteniük. (Népszabadság: *Ellenzék. Döccenőkkel találunk egymásra. Július 10.*)

Mit mondhatunk minderről 2013 nyarán, feltehetően kilenc-tíz hónappal a következő választások előtt? Meglehetősen ellentmondásos megállapításokat tehetünk. Egyfelől azt, hogy nincs még veszve semmi sem. Ha időben kitermelik a közös jelölteket, megalkotják az ősz végéig a közös választási programot és addigra előállítják a megfelelő kampánystratégiát is, akkor még megnyerhetik a jövő évi választásokat is. Másfelől meg... ha arra gondolunk, hogy a fejezetünk elején felsorolt féltucatnyi ügyben 2013 nyarán sincsenek sokkal közelebb a megoldásokhoz, mint amennyire az év elején voltak, akkor van ok a borúlátó jóslatok hangoztatására is. *A legnagyobb rejtély azonban továbbra is ama milliónyi kiváró/reménykedő/bizalmatlan választó megmozdíthatóságának a mikéntje, akiket ezen a későtavaszon sem sikerült kellően vonzó magyarázatokkal, alternatívákkal mobilabbá tenni.* Pedig a Fidesz szinte mindent elkövetett ennek érdekében: hónapokig tartó és egyre neveségesebb trafik-újraelosztási komédiával, átlátszó és valamennyi külföldi fórum által elutasított nemzetközi magatartással, a földügyek véglegesnek szánt – pártalapú-elboronálásával, a botrányba fulladt E-út díj-rendszer bevezetésével. S még valamivel: a rezsicsökkentési kampánnyal, amivel szemben úgy tűnik, hogy – egyelőre nincs ellenszer. Sem az ellenzéknek, sem a médiának, sem pedig az érintett, s átvágott lakosságnak.

További netes források az ellenzéki összefogás részleteiről:

<http://gepnarancs.hu/2013/04/koz-os-egyenijelolt-allitasrol-allapodott-meg-az-mszp-bajnaival/>

http://hazaeshaladas.blog.hu/2013/04/07/bajnai_gordon_eloadasa_a_nemzetpolitikarol

http://varanus.blog.hu/2013/04/28/osszefogtunk_csuhaj

http://tenytar.blog.hu/2013/04/24/ellenzeki_parkereso_2531_resz

http://mandiner.hu/cikk/20130427_kozos_jelolteket_allit_az_e14_es_az_mszp_2014_ben

[http://fifty-fifty.blog.hu/2013/04/27/bajnai es az mszp ujra egyutt?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201304](http://fifty-fifty.blog.hu/2013/04/27/bajnai_es_az_mszp_ujra_egyutt?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201304)

[http://velemenyezer.blog.hu/2013/05/02/fel eve van bajnainak aztan mesterhazy e a palya](http://velemenyezer.blog.hu/2013/05/02/fel_eve_van_bajnainak_aztan_mesterhazy_e_a_palya)

[http://mandiner.hu/cikk/20130502 fluor tomi a vak komondorra szavaz](http://mandiner.hu/cikk/20130502_fluor_tomi_a_vak_komondorra_szavaz)

<http://www.facebook.com/photo.php?v=369063126544934&set=vb.278219632295951&type=2&theater>

<http://www.168ora.hu/itthon/bajnai-elvallalnam-miniszterelnok-jeloltseget-113616.html>

[http://index.hu/bloghu/velemenyezer/2013/05/07/egy ilyen ellenzeket a fidesz siman kiut 2014-ben](http://index.hu/bloghu/velemenyezer/2013/05/07/egy_ilyen_ellenzeket_a_fidesz_siman_kiut_2014-ben)

[http://velemenyezer.blog.hu/2013/05/07/egy ilyen ellenzeket a fidesz siman kiut 2014-ben](http://velemenyezer.blog.hu/2013/05/07/egy_ilyen_ellenzeket_a_fidesz_siman_kiut_2014-ben)

<http://www.origo.hu/itthon/20130506-nem-tud-mit-kezdeni-az-ellenzek-a-rezsicsokkentessel.html>

[http://progressziv.blog.hu/2013/05/12/van-e nekunk ellenzekunk?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_2013_05](http://progressziv.blog.hu/2013/05/12/van-e_nekunk_ellenzekunk?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_2013_05)

<http://www.origo.hu/itthon/20130519-hogyan-alakitotta-at-az-mszpt-partelnokkent-mesterhazy-attila.html>

http://hvg.hu/velemenyezer/publicisztika/20130614_Seres_Hogyan_ne_valtsuk_le_Orban_Viktort#utm_source=hvg_daily&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2013_06_14&type-id=HvgDaily&user-id=4256870A&utm_content=normal

<http://fn.hir24.hu/interju/2013/06/06/szigetvari-viktor-szovetseg-nelkul-nem-gyozhető-le-orban.-pont.-pont/>

http://www.galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=216740:a-dilettantizmus-nem-ereny-juhasz-peter-es-az-oesszefogas&catid=82:cskremerferenc&Itemid=120

http://www.galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=216490:orban-utan&catid=9:vendegek&Itemid=66

http://varanus.blog.hu/2013/06/15/egyutt_kapjatosok_be

http://velemenyezer.blog.hu/2013/06/07/bajnai_vs_mesterhazy_lepeselonyben_az_mszp

http://tenytar.blog.hu/2013/06/12/mesterhazy_vagy_bajnai_lassan_eldolni_latszik

<http://www.168ora.hu/itthon/ot-szazalekra-van-baloldal-fidesztol-115334.html>

5. Összefoglalás - némi hiánylistával

Eddigi legterjedelmesebb negyedéves elemzésünket írjuk, a záró/összegző pontok megfogalmazásakor némi meglepetéssel konstatáljuk, hogy számos olyan jelenség/folyamat/esemény megfelelő mélységű bemutatására nem tudunk sort keríteni, amelyeket egyébként vázlataink készítése során fontos, netán meghatározó jelentőségűnek véltünk. A külpolitikai meghatározottságok, valamint a gazdasági folyamatok alakulásának bemutatása így is sokrétűre sikeredett, ám e krónika időhatárai között kellett volna helyet szorítani a következők részletesebb elemzésének is:

- a negyedév legnagyobb port felvert ügyének, a trafik-botránynak,
- a földtörvény elfogadása nyomán teremtődött új helyzetnek,
- az E-útdíj és a NAV-kompatibilis pénztárgépek körüli zűrzavaroknak,
- az uniós pénzek elosztása jövőben rendjéről kialakuló döntéseknek.

Talán e lista még szaporítható lenne, de már e rövid említés is érzékelteti azt a problémakört, amit együttesen megjelenítenek. Ugyanis ezek az ügyek mindegyike rendkívül hasonló természetű kérdések feltételét, megfogalmazását vonja maga után: *Hol és hogyan születtek meg ezek a döntések? Kiket, miféle fórumokat vontak be a döntések előkészületeibe? Ki viseli a valóságos politikai felelősséget e döntések nyilvánvalóan kedvezőtlen következményeiért? Kik, mely csoportok lesznek e döntések valóságos kedvezményezettjei? Hogyan lehetséges ellenőrizni mind a döntési, mind pedig a végrehajtási folyamatokat? S végül, mennyibe kerülnek ezek a döntések? Honnan biztosíthatóak e következmények forrásai?*

Ezt a hét kérdést minden egyes esetben fel kellene tenni, s egy normálisan működő, a demokratikus hatalomgyakorlás jegyeit magán viselő országban a média, a közélet és a közvélemény mindennapos működése eredményeképpen megválaszolhatóak lennének. Különösebb utánajárás, kutatói munka nélkül is. Sokat elárul a 2013-as Magyarország működéséről az a tény, hogy még a legnagyobb port felvert ügyek esetében sem találhatunk megfelelő válaszokat. Sőt... A közélet erejének netovábbja az, ha egy-egy kérdésre óriási erőfeszítésekkel sikerül kicsikarni valamiféle elemi információt.

Egy szinten természetesen van válasz: *minden egyes döntés mögött ott található a megfelelő parlamenti jóváhagyás.* Sokszor a legutolsó pillanatban. Sokszor csak úgy, hogy féléven belül ötször is módosított formában. Sokszor csak úgy, hogy a döntéseket legitimáló képviselőknek sincs fogalmuk arról: mit is szavaztak meg az imént... Sokszor csak úgy, hogy a véletlenek

összjátéka folytán ki-kiderül egy-egy (korábról alig ismert nevű) ügyvédi irodának a szerzősége. Szóval, közelebb áll a valósághoz, ha azt állítjuk, hogy nincs válaszunk. Nincs elfogadható válaszunk semelyik ügyre sem. Illetve, azért van, csak ez inkább tekinthető *közvetett válasznak*. *Ha ugyanis valamennyi ügyben ugyanazok a kérdések maradnak válasz nélkül, akkor az már nagyon is sokat mond a rendszer egészéről*. A kialakulni látszó rendszer egészéről.

A választást megelőző utolsó évben mintha minden korábbinál erőteljesebb vonásként dominálna a meglévő állami/önkormányzati vagyonok, bármiféle megragadható tulajdonosi pozíciók, külső és belső források feletti rendelkezési viszonyok, tulajdonosi lehetőségek radikális újraelosztása. Úgy tűnik, mintha a legszűkebb parancsnoki pozíciók birtokosai nagyon komolyan készülnének fel arra a helyzetre is, hogy netán elvesztik a következő választásokat. Eredetileg – talán – komolyan hitték, hogy az ő kormányzati éveik során valóban lehetséges lesz olyan gazdasági növekedés is, amely legalább másfél-kétezer milliárdnyi új forrást hozhat, s elég lett volna annak a felosztásán gondolkodni. A növekedés azonban elmaradt, s a régi, meg az új klientúra kifizetése, fenntartása csak oly módon lehetséges, ha hozzányúlnak a magyar társadalom 1990 után kialakult tulajdoni rendjéhez. Azért tehetik ezt a legkisebb társadalmi ellenállás mentén, mert a magyar társadalom legkülönbözőbb csoportjai szemében az új tulajdoni rend korántsem volt *legitim*, legfeljebb csak *legális*. Tisztában volt mindezzel a Fidesz vezetősége már jóval a választások előtt is, ezért úgy vélekednek, hogy az új tulajdoni rend megteremtéséhez bőséggel elegendő lehet az, ha az új (értsd: általuk teremtett) legális tulajdonosi struktúrát folyamatosan ellátják olyan legitim ideológiával, amely bármennyire is átlátszó, nevetséges, de nem megkérdőjelezhető, mert nincs vele párhuzamosan érvényes és legitim magyarázat. Ez idő szerint úgy tűnik, hogy a külső ellenségre, profithajhászó multikra, s egyéb idegen érdekekkel való szembe szállásra alapozó magyarázatok sokkal erőteljesebben ható érvek, mint amelyeket a jogállamiság sérelme, a nemzetközi presztízs elvesztése, valamint a külső befektetői bizalom eltűnése jelent.

Ezt az elvont okfejtést azonnal konkrétan is igazolhatjuk, ha az előbb említett nagy ügyek bármelyikének részleteit kezdjük elemezni. Azt a megoldást választottuk, hogy kiemelünk közülük egyet, méghozzá az ú.n. **trafikbotrány** szövevényes történetét, s ennek aprólékosabb nyomon követése révén jutunk újra vissza az általánosítható tanulságokhoz.

5.1. Trafikügyek Magyarországon, 2013 későtavaszán – négy tételben

1. *tétel: Mi történt a számok szintjén?* Hazánkban az idei év júliusáig mintegy 44-45 ezer helyen lehetett dohányárut vásárolni. A 2012 szeptemberében elfogadott trafiktörvény előrevetítette, hogy az új koncessziók révén ennél sokkalta kevesebb helyen lehet majd cigarettát árulni. Az új törvényhez fűzött magyarázatok között első helyen szerepelt a fiatalok védelme, valamint az egészségvédelem a dohányzási szokások radikális visszaszorításával. Kevésbé kimondott, de nem is titkolt cél volt a hazai dohány-nagykereskedelmet 90 %-ban kézben tartó nemzetközi cégek monopóliumának nyílt megtörése, valamint a hazai családi- és kiskereskedelmi hálózatok erősítése. Az NDN (Nemzeti Dohánykereskedelmi Nonprofit Zrt) az idei év elején meg is hirdetett 6832 trafikpályázati helyet, nagyjából abból az alapelvből kiindulva, hogy kb. kétezer lakosként lehessen egy-egy dohányárudát megnyitni.

Beérkezett összesen 15 633 pályázat, amelyek közül április 22. után 5415 tarthatta magát nyertesnek. (Más olvasatban: 1417 helyre egyáltalán pályázatokat sem adtak be.) A megítélt pályázatok igen érdekes megoszlást mutattak, mert 120 pályázónak mind az öt általa megpályázott helyet sikerült megkapnia, további 148 pályázónak is négy helyet sikerült megszereznie. Ugyanakkor 2625 olyan pályázó akadt, aki egyetlen helyre pályázott - sikerrel. Magyarán, háromszázhatvan pályázó vitte el az összes hely csaknem egynegyedét, s mint ahogyan később kiderült: ezek lettek a leginkább nagyvárosi, nagyobb forgalommal és bevétellel kecsegtető helyek. Az egyetlen helyre pályázók többségükben azelőtt is egy-egy trafik működtetéséből éltek. A július elsejei szerződéskötési határidőt végül 4530 pályázó teljesítette sikerrel, több százan még ekkor is a működési alapfeltételek megteremtésével voltak elfoglalva. Összességében tehát az eredetileg meghirdetett helyek mintegy *egyharmadán eleve meg sem kezdődhetett a dohányárusítás*. S ha pusztán csak ezt az egyetlen alapvető számot tekintjük véleményalkotási alapnak, akkor eleve érthetetlen – hogyan tudja mind Lázár János, mind pedig a Zrt. vezetője Gyulay Zsolt sikeresnek minősíteni ezt a nagyszabású piac- és tulajdonosi ártrendezési akciót?

2. *tétel: A főbb szereplők köre.* Kormányzati oldalról mindenekelőtt Lázár János volt a főszereplő, a tényleges kormányzati munkát államtitkári rangban irányító kancelláriavezető. Neki kezdettől fogva szívügye volt a trafikreform. Aztán a lebonyolítást kormányzati oldalról szakmailag irányító/ellenőrző Nemzeti Fejlesztési

Minisztérium, amelynek irányításával megbízott miniszterasszony ebben az ügyben is lélegzetelállító következetességgel hallgatott és szótlanul állta a média két hónapra át tartó, érdeklődő rohamát. S az NDN vezetője, Gyulay Zsolt, aki egy idő után kénytelen lett interjúk, magyarázatok tömegét magára vállalni. (Különösen azután, hogy kiderült: az ő családtagjai több pályázat ügyében is nyertesekké váltak...) *A tízezer vesztes* közül számosan közéleti aktivitásba kezdtek, s ennek következtében időlegesen ők is közéleti tényezővé váltak. Szervezkedni, tüntetni kezdtek, listákat készítettek a nyertesek párt- és családi háttéréről, és szinte az eredményhirdetés pillanatától kezdve, április 22. után Magyarországon szokatlan intenzitású fészbuk- és blog-kampányba kezdtek. Ez a 'social-media'-teremtő képességük olyannyira eredményes volt, hogy a hagyományos média hetekig az általuk felhalmozott információk értékelésével, csoportosításával volt elfoglalva – magyarul, belőlük éltek. A nyertesek meglehetősen tartózkodóan viselkedtek, egyedül a középpontba került Continental Dohányipari Zrt. ügyvezető igazgatóját, id. Sánta Jánost sikerült a médiának megszólaltatnia. Ami azt illeti, ez az igény annyiban megalapozott volt, hogy a média-információk szerint az ő cégéhez százas nagyságrendben kapcsolhatók sikeres pályázatok. Ahányszor megszólalt, lényegében megismételte a már Lázár Jánostól megismert érveket, magyarázatokat.

Váratlanul váltak időről időre szereplővé olyan helyi érdekcsoportok, amelyeknek köszönhetően a trafik-elosztások körüli balhék párt- illetve politikai színezetet kaptak. S miután ezeknek se szeri, se száma nem volt, az ilyen helyi konfliktusok országos hírre emelkedése eltartott egészen a nyár közepéig. (Amikor ezt a krónikát írjuk - július közepén - még nem mondható, hogy ez a fázis már végleg lezárult volna)

3. tétel: A fontosabb események kronológiája:

- Április 22-én kiderül a pályázat nyertesének és vesztesének a névsora, a fészbukon pillanatokon belül olyan üggyé kerekedik a döntés, ami hosszú időre kiköveteli magának a széles körű és folyamatos társadalmi figyelmet.

- Április 24. a NFM kénytelen közleményben reagálni, s ebben megpróbálja a döntésért a felelősséget a NDN Zrt-re hárítani. Ők meg-vissza...

- Április 25/26. Előbb Lázár János jelenti be a trafiktvörvényt módosító indítványát, majd másnap Papcsák képviselő is csatlakozik hozzá. Beígérik a kiskereskedelmi árres radikális megemelését.

- Internetes fórumok folyamatosan követelik a pályáztatással kapcsolatos forrásokat, ezért a kormány rendkívüli gyorsasággal cselekvésre szánja magát: április 30-án beadnak egy módosító javaslatot a közérdekű információkhoz való adatok hozzáférhetőségéről. A gyors döntés lényege, hogy folyamatban lévő ügyekről nem kötelező adatot szolgáltatni. Ezzel a fordulattal a kormány végképp elérte, hogy a média egésze csakis ezzel az üggyel foglalatostkodjék.

- Egy hét elteltével a nyomtatott média is felfogja az ügy jelentőségét: érdemes időznünk mind a Figyelő, mind pedig a Magyar Narancs korabeli vezércikkeiből:

„... a történetek értelmezésére, akárcsak a földhaszonbérletek esetében, marad az a megközelítés, hogy az erős állam tudatos klientúraépítése újabb fázisába lépett. Abba, amelyben a kárvallottak már nem elsősorban külföldiek, vagy „azelmúltnyolcév” kegyeltjei, hanem politikailag beazonosíthatatlan magyar gazdák és kisvállalkozók tömegei is. Az állam újraosztja a dohánypiacot, méghozzá bevallottan egy hazai gyártó sugalmazására és tevékeny részvételével.” – írja Lambert Gábor főszerkesztő a Figyelő május 8-ai vezércikkében. A Magyar Narancs a lehetséges értelmezési kereteket tekintve egy lépéssel tovább megy, amikor a május 2-i lapszám vezércikkében ezt írja: „... Azt nehéz csak megfejtetni, hogy ezt komolyan gondolták-e. Talán csak benézték: a hatalom önfeledtségében végig sem gondolták, hogy ebből ekkora balhé lehet. Vagy azt gondolták, hogy ez nekik jár, övék az ország, és ez így van rendjén – és még azt is gondolták emellett, hogy ezt másnak is muszáj így gondolnia. Hogy a népek hülyék hozzá, hogy megértsék, ami történt, nem veszik észre, vagy nem érdekli őket...”

- Május 13-án újabb törvénymódosítási igény érkezik, ennek értelmében a NDN Zrt a jövőben pályáztatás nélkül is megítélheti azokat a koncessziókat, ahol a pályáztatás első köre sikertelennek bizonyult.

- Május végén elkezdődnek a szerződés kötések, és – május 21.-én egy újabb törvény-módosítással további vonzó termékekkel bővül az eredetileg dohánytermékekre vonatkozó árusítási engedélyek köre. Ugyanezen a napon a hvg.hu megírja egy olyan bajai lakás esetét, ahol 25 olyan céget jegyeztek be, amelyekhez összesen 90 trafikengedély megkapása kötődik. Ekkorra már olyan méretű az általános bizalmatlanság, hogy a korrupció levakarhatatlan gyanúja kötődik a trafikügy minden egyes részletéhez.

- Július elsején megnyitnak az új boltok, a napi- és hetilapok meglehetősen tarka és áttekinthetetlen helyzetekről számolnak be szinte az országból. (A legtöbbet kommentált, fotózott, megidézt az a szalkszentmártoni ház lett, ahol a férj és a feleség külön-külön, egymás mellett két métere nyitotta meg a maga Nemzeti dohányboltját - ugyanabban a házban.)

4. tétel: Az ügy néhány általánosabb jellegű tanulságáról:

- Az április végén kitört trafikbotrány az elmúlt évtized talán legjobban dokumentált közéleti krízisévé nőtte ki magát. Az 1996 őszi Tocsik-ügy óta talán nem akadt ehhez hasonló alaposággal, mélységgel feldolgozott, kivesézett botrány. Vajon, miért? Talán, mert milliók cigarettáznak, s a kormányzat alábecsülte az érintettek körének érzékenységét. Talán, mert a dohányboltok oly mértékben részei a köztereknek, a mindennapi érintkezés/tájékozódás világának, hogy egy pillanatra sem kellett ahhoz külön indoklás: érint-e mindenkit, vagy sem? Talán azért, mert - szemben Simicska milliárdjaival - ez még megfogható, átélhető. Mindenki számára magától értetődő lépték. Olyasmit visznek/lopnak el tőlünk, amit természetesen gondoltunk a magunkénak.

- A hagyományos média páratlanul jó partnerre talált a hazánkban mostanában intézményesülő *social media* eddig rejtve maradt hatásaival. Eddig nem akadt példa arra, hogy a hagyományos és az új média ilyen erővel és ennyire hatékonyan tudjon összekapcsolódni. A helyben megteremtett, internetre azonnal feltett esetek, példák, összegzők rendkívül inspirálóan hatottak a médiatér minden szegmensében, ezért a kumulált hatás sokkal erősebb lett, mint bármiféle irányított, szervezett médiahatás. (Nem véletlen, hogy ebben az ügyben a kormányzat által befolyásolt média csöndben volt, eleve esélytelen volt.) Ennyiben érdemes eltöprengeni azon, amit a nemzetközi politikai irodalomban már másfél éve „arab tavasz-hatásnak” neveznek. S azon is, hogy a magyar társadalom tájékozódását tényleg olyan erővel befolyásolja-e az államosított közmédia, ahogyan ezt vita nélkül szoktuk feltételezni.

- Nem tudhatjuk, hogy a régóta befagyott pártámogatási attitűdökre hogyan hat majd ez az egész botrány? Harmadik éve úgy tűnik, mintha a magyar társadalom többsége hajlandó lenne lenyelni bármiféle kormányzati terjeszkedést – kezdve a magánnyugdíj-pénztáraktól a stadionépítési örültségekig. Ezúttal nem lennének olyan nagyon biztos abban, hogy ez a két hónapon át tartó lelepleződési folyamat ne járna a korábbiaknál drámaiabb hatásokkal – főleg a helyi társadalom metszetében. Ezúttal

ugyanis valami olyan történik, ami különösebb külső kommentár nélkül is magáért beszélő és megélhető az Őrségtől Békés megye legszéléig. Helyi szinten mindenütt látszani fog a nyertes is, meg a vesztes is. És azt is lehet tudni, hogy a nyertes miért éppen az lett, aki. Persze... éppen ez az a vonatkozás, ami nagyon is tovább gondolandó...

- Két hónappal később, június legvégén, a Magyar Narancs volt az első olyan orgánus, amely ezen a rejtett következményen is alaposan eltöprengett. Legszívesebben ide másolnám az egész „*Szégyentelenül*” - címmel megjelent június huszadikái vezércikket, amely azt elemzi, hogy nagy tévedés azt hinni, mintha ez az egész koncessziós botrány ne lenne egyfajta indirekt propaganda-lehetőség is az Orbán-kormány számára. Megerősítheti ugyanis a helyi társadalmi pozícióit annak a helybéli jómódú vezetői rétegnek, amely már eddig is a változások nyertese volt. Az utolsó bekezdésben írják: „*A trafikkoncessziók elosztásának módja nem írható le a demokráciákban használatos fogalmakkal: a kormány és a trafikmutyi leleplezői, kárvallottjai, ellenfelei, az ellenzéki pártok, mindazok, akiket ez a botrány letaglózott, két malomban örölnék. (A „korrupció” kifejezés is teljességgel alkalmatlan a történetek akár közelítőleges visszaadására.) De nem hinnénk, hogy az Orbán-rezsim különösképpen zavartatná magát ettől: sőt. Keresve sem található volna jobb módszert arra, hogy ennek az országnak tízmillió lakója előtt nyilvánvalóvá tegye, mit és miért akar; s hogy milyen függelmi viszonyokat, az alávetettség és az uralkodás milyen rendjét tartja ideálisnak.*” Magyar Narancs, 2013.jún. 20.

Irodalom a trafikügyekhez:

Csak belső körösök nyertek? Nsz. 04.26.

Trafikció. Figyelő, 05.01.

Van az a pénz: MaNcs. 05.02.

Trafik pax/Lambert Gábor. Figyelő. 05.08.

Kié a dohány? Lázár János -int., HeVá. 05.09.

Megyek előre, mint a traktor. Gyulay Zsol t-int. 168 óra. 05.08.

Üzenet a trafikból/Borókai Gábor, He Vá. 05.16.

Kis magyar nonszensz. Lázár János -int. 168 óra, 05.30.

A fiatalok védelmétől a helyi ügyekig: rokon szálak, NSz. 05.13.

Trafikvadászat. HeVá. 06.27.

Szégyentelenül. MaNcs. 05. 30.

Még a látszat sem fontos/Alexa Noémi. Figyelő, 05.23.

Trafikteszt – a nagy leszoktató program. Nsz. 07.06.

Netes források a trafikügyekhez:

http://varanus.blog.hu/2013/04/26/trafik_hamarabb_utolerik_lazart_mint_a_santa_kutyat

http://vastagbor.blog.hu/2013/04/26/kormany_menni_ormansagba

http://vastagbor.blog.hu/2013/04/26/vegre_egy_tokeletesen_lebonyolitott_kormanyzati_projekt_a_nemzeti_dohanyboltok

http://cink.hu/tobb-szazbol-nem-akadt-egy-darab-becsuletes-fideszes-483114907?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201304

http://cifrakaloda.blog.hu/2013/04/27/a_nagy_trafikrablas?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201304

http://kard.blog.hu/2013/04/27/trafikugy_a_partbizottsag_visszater?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201304

http://hvg.hu/velemenynyuzsog/20130430_Miert_csak_a_trafikok#rss

<http://hvg.hu/cimke/trafikmutyi>

http://velemenyevezer.blog.hu/2013/04/26/trafikmutyi_ritka_bepillantas_a_ner_mukodesebe

http://hvg.hu/velemenyevezer/20130502_Centralis_eroter_trafikmutyizas_orban

http://varanus.blog.hu/2013/04/30/a_trafik_szamolva_az_asszony_verve_jo

http://vastagbor.blog.hu/2013/04/30/trafikugyi_mondatok

http://vastagbor.blog.hu/2013/04/26/vegre_egy_tokeletesen_lebonyolitott_kormanyzati_projekt_a_nemzeti_dohanyboltok

http://velemenyevezer.blog.hu/2013/04/30/trafikmutyi_a_fidesz_eltuntetne_a_nyomokat

<http://www.komment.hu/tartalom/20130430-kommentar-a-trafiktorvenyrol-es-a-fideszrol.html?cmd=gettid&status=ok#komment>

http://tenytar.blog.hu/2013/05/02/trafikmutyi_epul_a_hatorszag

<http://mandiner.hu/tag/trafiktorveny/>

http://mandiner.blog.hu/2013/04/29/a_nemzet_dohanykereskedoi

<http://index.hu/belfold/2013/04/30/trafikmutyi-terkep/>

<http://gepnarancs.hu/2013/05/folytatjak-a-kodositest-a-trafik-mutyi-ugyeben/>

http://hvg.hu/gazdasag/20130508_Trafikugy_csalodas_lesz_Orban_becsuletb

http://hvg.hu/itthon/20130507_trafikmutyi_allamtitkar_rokona_nyertes

[http://index.hu/gazdasag/2013/05/08/most is családi vállalkozások uralják a trafikpiacot/](http://index.hu/gazdasag/2013/05/08/most_is_csaladi_vallalkozasok_uraljak_a_trafikpiacot/)

<http://www.stop.hu/belfold/ez-lett-a-fidesz-harakirije-a-trafikmutyit-nem-dumalhatjak-ki/1145132/>

[http://vastagbor.blog.hu/2013/05/08/a tesco es a mol helylél kinalja a trafikosokat](http://vastagbor.blog.hu/2013/05/08/a_tesco_es_a_mol_hellyel_kinalja_a_trafikosokat)

<http://vallalkozoi.negyed.hu/vnegyed/20130506-lazar-janos-bombabizniszt-csinalt-a-nemzeti-dohanyboltokbol-a-trafikpalyazaton.html>

http://mandiner.hu/cikk/20130508_nem_adjak_ki_a_trafikos_palyazatokat

[http://magyarinfo.blog.hu/2013/05/12/a jobboldali es a kozszolgalati mediaban sem letezik a trafikugy](http://magyarinfo.blog.hu/2013/05/12/a_jobboldali_es_a_kozszolgalati_mediaban_sem_letezik_a_trafikugy)

[http://magyarinfo.blog.hu/2013/05/12/a jobboldali es a kozszolgalati mediaban sem letezik a trafikugy](http://magyarinfo.blog.hu/2013/05/12/a_jobboldali_es_a_kozszolgalati_mediaban_sem_letezik_a_trafikugy)

http://varanus.blog.hu/2013/05/10/fidesz_hazudj_hazudj_hazudj

http://vastagbor.blog.hu/2013/05/15/semjen_zsolt_megvedi_a_trafikbotranyt

http://velemenyevezer.blog.hu/2013/05/13/trafikmutyi_a_fidesz_elsikalja_a_szekszardi_balhet

<http://444.hu/2013/05/30/iskolak-mellett-is-lesznek-majd-trafikok/>

http://egyenlito.blog.hu/2013/06/14/egy_nap_a_ner-ben

<http://www.origo.hu/itthon/20130617-nagy-ceghalok-fogjak-ossze-a-trafiknyerteseket.html>

[http://varanus.blog.hu/2013/06/21/a trafikmutyi kaya ibrahimja](http://varanus.blog.hu/2013/06/21/a_trafikmutyi_kaya_ibrahimja)

[http://tenytar.blog.hu/2013/07/01/a trafik- es a foldmutyi utan jon a patikamutyi](http://tenytar.blog.hu/2013/07/01/a_trafik-es_a_foldmutyi_utan_jon_a_patikamutyi)

<http://gepnarancs.hu/2013/07/trafik-uldozesi-kepzavar-a-fideszben/>

X – X – X – X – X – X — X

Ezen a ponton – további összegzések helyett - visszatérhetünk a mottóinkban megidézett Rozika által megénekelte igazsághoz... A nép ajkán már megfakadt az a felismerés és népdallá is formálódott, amit az elemző/töprengő/kiutat kereső értelmiség oly nehezen képes megérteni:

„Ha nincs benne, majd lesz benne,
Orbán Viktor majd tesz bele, de csuhajja...”

Van, aki már érti, és tudja, hogy tényleg csak ő tehet bele.

Ma még ők a kisebbség. A többieknek egyelőre megmarad a *csuhajja* öröme.

P.S.

További csuhajja-inspirációként, s némi jókedv-derítőként idetennénk a tavasz nagy kulturális eseményének, a Nemzeti Összetartozás Napjára született hivatalos dalnak néhány lelőhelyét és továbbgondolását:

<http://nemzetiosszetartozas.kormany.hu/az-osszetartozas-dala-2013>

<http://most.444.hu/2013/05/22/sajtofonok-felesege-irta-az-osszetartozas-dalanak-szoveget/>

<http://most.444.hu/2013/05/30/a-barackfas-osszetartozas-dalat-enekeltetne-az-iskolasokkal-a-kormany/>

<http://www.minimumplusz.hu/2013/06/01/erik-a-barack-enekelj-paraszt/>